

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต (Buabundit Journal of Educational Administration)

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) | Vol.22 No.1 (January-June 2022)

ISSN: 1513-007X

เจ้าของ	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นสื่อกลางแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาวิชาการทางการศึกษาและบริหารการศึกษา 2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และการศึกษาค้นคว้าของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบัน	
ขอบเขต	วารสารรับตีพิมพ์บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือด้านการบริหารการศึกษา รวมทั้งบทความด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการศึกษา	
กำหนดตีพิมพ์	วารสารกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)	
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ	นักวิชาการอิสระ
	ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทร์ศิลา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
	ศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครวุฒิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
	รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
	รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพิ่งสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงแข ภูพายาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ไพร์กสัน	นักวิชาการอิสระ
	รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมทองพิพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริสุดา ทองเฉลิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อาคารการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

หมายเหตุ: ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ตีพิมพ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันโดยประการทั้งปวง

บทบรรณาธิการ

วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต (Buabundit Journal of Educational Administration) ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) มีบทความวิจัยจำนวน 2 เรื่องซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นสำคัญ กล่าว คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ส่วนบทความวิชาการมีจำนวน 5 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการเสนอมุมด้านการบริหารมิติต่าง ๆ จากครูในพื้นที่ผู้ปฏิบัติจริง ได้แก่ บทความเรื่อง 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 3) การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่อการบริหารสถานศึกษา และ 5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความไว้วางใจในการส่งบทความลงตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ในวารสาร และขอขอบคุณทุกคำติชมและคำแนะนำในการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารจากผู้อ่านและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตรวจประเมินบทความ กองบรรณาธิการพร้อมเปิดรับผลงานจากบรรดานักวิชาการ นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการที่จะลงตีพิมพ์ ทั้งที่เป็นบทความวิชาการ บทความวิจัยหรือบทวิจารณ์หนังสือด้วยความยินดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทความวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน
สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

นิพล อินนอก วาญญู ภูครองนา พิชญ์ลีลา พงษ์พันแพงพะงา..... 1

แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

อรุณรัศมี พิฆาตไพรี นียดา เปี่ยมพิชนะ..... 13

บทความวิชาการ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก

กนกวรรณ อุ๋นจิตต์..... 27

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ศดานันท์ กันทะมา นเรศ ชันธะวี..... 37

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปิยะดา มณีกาญจน์ นเรศ ชันธะวี..... 49

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่อการบริหารสถานศึกษา

จักรกฤษณ์ หาญชัย | Jakkrit Hanchai..... 57

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ศุภวรรณ ศุภสร นเรศ ชันธะวี..... 73

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน
สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย
Development of Training Course to Increase Research
Competency in the Classroom for Student Teacher's Professional
Experience Training of Mahapajapati Buddhist College

นิพล อินนอก¹ วทันย ภูครองนา² พิชญ์ลีชา พงษ์พันธ์แพ่งพงา³
Niphon Innok¹ Watanyu Bhukrongna² Phitzesa Phongpanphaengpanga³

¹อาจารย์พิเศษ มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ²อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาโคราช
³อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

¹Special lecturer, Mahapajapati Buddhist college ²Lecturer, Mahamakut Buddhist University, Korat Education Center

³Lecturer, Faculty of Education, Vongchavalitkul University

Corresponding author e-mail: niphon_4648@hotmail.co.th

(Received: 13 April 2021, Revised: 30 April 2021, Accepted: 5 May 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย 2) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย การวิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ขั้นตอนที่ 3 การติดตามผลการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) เนื้อหาและระยะเวลา 5) วิธีการฝึกอบรม 6) วัสดุอุปกรณ์และสื่อ 7) การวัดและประเมินผล มีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย คือ 1) ครูกับการวิจัยในชั้นเรียน 2) การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน 3) นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล 6) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย พบว่า 1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ในระดับมาก 4) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 14 เรื่อง

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, การวิจัยในชั้นเรียน, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ABSTRACT

This research aims to: 1) develop the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional Experience training of Mahapajapati Buddhist college; and 2) study the efficiency of the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training of Mahapajapati Buddhist college. The research method has 4 procedures. Procedure 1 is to develop the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training of Mahapajapati Buddhist college. Procedure 2 is to test the application of the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training of Mahapajapati Buddhist college. Procedure 3 is to follow up the result of the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training of Mahapajapati Buddhist college. Procedure 4 is to improve the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training of Mahapajapati Buddhist college. The sample group is 14 students teacher's professional experience training. The research results show that:

1. The training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training is composed of 7 elements which are: 1) principle and reason of the training; 2) objective of the training; 3) course structure; 4) content and duration; 5) training method; 6) tools and media used for training; and 7) test and evaluation. There are 6 units of study including: 1) teacher and research in classroom; 2) problem analysis in classroom; 3) innovation used for problem solving; 4) data collection; 5) data analysis; and 6) report writing of research in classroom.

2. Regarding the efficiency of the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional experience training, it is found that: 1) the trainees gain more knowledge and understanding of research in classroom after training with statistical significance at level .01. 2) The trainees have better attitude toward research in classroom after training with statistical significance at level .01. 3) The trainees are highly satisfied with the training course to increase research competency in the classroom for student teacher's professional Experience training of Mahapajapati Buddhist college. 4) The trainees has done 14 researches in classroom.

Keywords : course development, research in classroom, practice teacher

บทนำ

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่างๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งเป็นส่วนช่วยในการสร้างความเท่าเทียมของบุคคลในสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ แต่สภาพการณ์ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนมีความแตกต่างกันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องมีการจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลกที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนเตรียมความพร้อมของประชากรวัยเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องให้ได้ทั้งสาระวิชาและได้ทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ข้อที่ 5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และมาตรา 30 ได้กำหนดด้วยว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา เพราะการวิจัยถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู โดยเฉพาะ การวิจัยปฏิบัติการซึ่งเป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา เนื่องจากการวิจัยปฏิบัติการมีเป้าหมายสูงสุดคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดผลดีที่สุดด้วยตัวครูเอง การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของตนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูมีความเป็นวิชาชีพและมีความเป็นศาสตร์ในวิถีวิทยาของการจัดการเรียนรู้มากขึ้น การวิจัยปฏิบัติการจะช่วยให้ครูมีแนวคิดที่เป็นระบบในการทำงาน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยปฏิบัติการจึงจัดเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการปฏิรูปสถานศึกษาให้บรรลุสู่กระบวนการทัศน์ใหม่แห่งการศึกษาและก่อประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของครู (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัยซึ่งมีประโยชน์ต่อครู รวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติการสอนเหมือนครูจะต้องสามารถทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา แต่จากประสบการณ์จริงพบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้ดี ถึงแม้ว่านักศึกษาจะเรียนวิชาวิจัยมาแล้ว “แต่วิธีวิจัยที่นักศึกษาครูเรียนรู้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะสามารถทำวิจัยในสภาพของการปฏิบัติงานจริงได้” (สุวิมล ร่องวานิช, 2553) ซึ่งมีปัญหาที่ตามมาคือ ไม่สามารถดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ และหมายถึงจะไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงเมื่อสำเร็จการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกับนักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้จริง ก่อนที่นักศึกษาจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อันจะส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถทำงานวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเอกรวิวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเอกรวิวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเอกรวิวิทยาลัย

1. การสังเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน จากตำราการวิจัยของนักการศึกษา 5 ท่าน ประกอบด้วย 1) ศ.ดร. สำเริง บุญเรืองรัตน์ (2556) 2) รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด (2546) 3) รศ.ดร. สมบัติ ท้ายเรือคำ (2547) 4) รศ.ดร. ประวิต เอราวรรณ์ (2542) 5) รศ.ชูศรี วงศ์รัตนและคณะ (2546) มาเป็นกรอบในการสร้างหน่วยการเรียนรู้

2. สร้างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากนักการศึกษา 5 ท่านมากำหนดเนื้อหาและกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม

3. ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน และคณะวิจัย 3 ท่าน พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม จำนวน 9 ประเด็น ซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

4. ประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง

5. ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน โดยใช้แบบประเมินความถูกต้องแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับถูกต้อง ไม่แน่ใจ ไม่ถูกต้อง

6. ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยนำผลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสม ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ผลการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและวิธีการฝึกอบรม มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำมาทดลองฝึกอบรมกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย สาขาการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน 14 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ดำเนินการ ดังนี้

1. ทดสอบความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนและวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ วัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาก่อนการฝึกอบรมและวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยของพานาสตาซิว (Panastasiou, 2005) และวอล์คเกอร์ (Walker, 2010) ตามข้อเสนอแนะของ ศ.ดร. สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ เป็นแบบวัดเจตคติ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ก่อนการฝึกอบรม จำนวน 15 ข้อ

2. จัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 14 คน ระยะเวลา 5 วัน ระหว่าง 22 ถึง วันที่ 26 มีนาคม 2562 โดยการจัดกิจกรรมด้วยวิธีที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย กระบวนการกลุ่ม การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต การนำเสนอผลงานและการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตร โดยวิทยากรฝึกอบรม จำนวน 4 ท่าน

3. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ทำการทดสอบวัดความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และวัดความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามผลการฝึกอบรม เป็นการติดตามผลการฝึกอบรมหลังผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว 3 เดือน ผู้วิจัยและคณะวิทยากรได้ สัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง จำนวน 5 คน และเพื่อนร่วมงานของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 5 คน และตรวจผลงานวิจัยในชั้นเรียนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน พร้อมวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้แบบวัดเจตคติฉบับเดียวกับที่วัดก่อนการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย หลังจากได้นำหลักสูตรฝึกอบรม

ไปทดลองใช้ ผู้วิจัยประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยติดตามผลการฝึกอบรม และตรวจผลงานวิจัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แล้วนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย มาปรับปรุงแก้ไขโดยพิจารณาจากผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ผลการประเมินสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เจตคติที่มีต่อการวิจัย และผลงานวิจัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มาเป็นประเด็นในการปรับปรุง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาการสอนพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการวิจัยในชั้นเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากระหว่าง 0.40 -0.64 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.32-0.68 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88
2. แบบวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.38-0.89 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90
3. แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.45-0.91 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93
- 4) แบบประเมินงานวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 24 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย เจตคติที่มีต่อการวิจัยระหว่างก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม ด้วยการทดสอบซายน์ (Sign test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรีวิทยาลัย ประกอบด้วย
 - 1.1 องค์ประกอบของหลักสูตรมี 7 ประการ คือ 1) หลักการและเหตุผลของการฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) เนื้อหาและระยะเวลา 5) วิธีการฝึกอบรม 6) วัสดุอุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม 7) การวัดและประเมินผล
 - 1.2 หน่วยการเรียนรู้มี 6 หน่วย คือ 1) คุรกับการวิจัยในชั้นเรียน 2) การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน 3) นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นเรียน 5) การวิเคราะห์ข้อมูลในชั้นเรียน 6) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

ข้อ	องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม	\bar{X}	S.D.	ช่วงของคะแนน	ระดับความเหมาะสม
1	หลักการและเหตุผลของการฝึกอบรม	4.75	0.32	1-5	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์การฝึกอบรม	4.54	0.44	1-5	มากที่สุด
3	โครงสร้างหลักสูตร	4.32	0.26	1-5	มาก
4	เนื้อหาและระยะเวลา	4.51	0.33	1-5	มากที่สุด
5	วิธีการฝึกอบรม	4.37	0.41	1-5	มาก
6	วัสดุอุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.56	0.38	1-5	มากที่สุด
7	การวัดและประเมินผล	4.55	0.32	1-5	มากที่สุด
8	จำนวนหน่วยฝึกอบรมเหมาะสมกับขอบข่ายของหลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วย				
	8.1 หน่วยที่ 1 ครูกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.53	0.24	1-5	มากที่สุด
	8.2 หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน	4.56	0.36	1-5	มากที่สุด
	8.3 หน่วยที่ 3 นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน	4.62	0.22	1-5	มากที่สุด
	8.4 หน่วยที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นเรียน	4.57	0.34	1-5	มากที่สุด
	8.5 หน่วยที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลในชั้นเรียน	4.66	0.28	1-5	มากที่สุด
	8.6 หน่วยที่ 6 การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	4.59	0.31	1-5	มากที่สุด
9	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	4.58	0.35	1-5	มากที่สุด

* 1 = เหมาะสมน้อยที่สุด 2 = เหมาะสมน้อย 3 = เหมาะสมปานกลาง 4 = เหมาะสมมาก 5 = เหมาะสมมากที่สุด

ค่าสถิติในตาราง 1 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินแต่ละรายการของหลักสูตรฝึกอบรม ให้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.32 – 4.75 มีระดับมากถึงมากที่สุด เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดว่าค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย ดังแสดงในตาราง 2-4

2.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ระหว่างก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม เสนอในตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ การวิจัยในชั้นเรียนก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สมรรถนะด้านการวิจัย	n	คะแนนเต็ม	คะแนนได้		Sign test p
			\bar{X}	S.D.	
ก่อนการอบรม	14	30	9.36	3.52	0.00**
หลังการอบรม	14	30	24.35	1.48	

**p<.01

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ การวิจัยในชั้นเรียนหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = .01$ แสดงว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนสูงขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระหว่างก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรมเสนอในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ระหว่างก่อนการฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม 3 เดือน

เจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน	n	คะแนนเต็ม	คะแนนได้		Sign test (p)
			\bar{X}	S.D.	
ก่อนการอบรม	14	1-5	2.49	0.34	0.00**
หลังการอบรม (3 เดือน)	14	1-5	3.54	0.26	

**p<.01

ตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมผ่านไป 3 เดือน สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = .01$ แสดงว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนสูงขึ้น

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน เสนอในตาราง 4

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ที่มีต่อการฝึกอบรมสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย
1. ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม			
1.1 ครอบคลุมตามสมรรถนะที่สำคัญ	4.13	0.26	มาก
1.2 เนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา	4.26	0.17	มาก
1.3 การจัดรูปเล่มและภาพประกอบของเอกสาร	4.54	0.32	มากที่สุด
1.4 เอกสารการฝึกอบรมสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติและการนำไปประยุกต์ใช้	4.21	0.41	มาก
รวมด้านความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม	4.29	0.33	มาก
2. ด้านความพึงพอใจต่อคณะวิทยากร			
2.1 หน่วยที่ 1 ครูกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.42	0.44	มาก
2.2 หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน	4.45	0.35	มาก
2.3 หน่วยที่ 3 นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน	4.52	0.26	มากที่สุด
2.4 หน่วยที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นเรียน	4.48	0.37	มาก
2.5 หน่วยที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลในชั้นเรียน	4.51	0.28	มากที่สุด
2.6 หน่วยที่ 6 การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	4.44	0.39	มาก
รวมด้านความพึงพอใจต่อคณะวิทยากร	4.45	0.34	มาก
3. ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ			
3.1 ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม	4.33	0.36	มาก
3.2 เกิดความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.36	0.34	มาก
3.3 มองเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปใช้ในการวิจัย	4.56	0.28	มากที่สุด
3.4 ได้แนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.52	0.35	มากที่สุด
3.5 มีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.51	0.31	มากที่สุด
รวมด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ	4.46	0.34	มาก
รวมเฉลี่ย	4.41	0.14	มาก

ตาราง 4 พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความพึงพอใจต่อหลักสูตร วิทยากรและประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน มองเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมาก จนเกิดเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.4 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 14 เรื่อง เป็นผลงานวิจัยระดับดีมาก 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.43 ระดับดี 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.71 ระดับพอใช้ จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 42.86 ไม่มีผลงานวิจัยระดับดีเด่นและผลงานควรปรับปรุง

อภิปรายผล

1. หลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย มืองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) หลักการและเหตุผลของการฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์การฝึกอบรม 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) เนื้อหา และระยะเวลา 5) วิธีการฝึกอบรม 6) วัสดุอุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมและ 7) การวัดและ ประเมินผล มี 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1) ครูกับการวิจัยในชั้นเรียน 2) การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน 3) นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นเรียน 5) การวิเคราะห์ ข้อมูลในชั้นเรียนและ 6) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน หลักสูตรดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร ประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของ โครงสร้างหลักสูตร ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและวิธีการฝึกอบรม มีความเห็นร่วมกันว่าหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก องค์ประกอบต่างๆ และโครงสร้างหลักสูตรสอดคล้องกันและกันในระดับสูง เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมของหลักสูตรฝึกอบรมมีความถูกต้องทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนี้ได้รับการพัฒนาอย่างดียิ่งตามหลัก วิชาการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba, 1962) ไทเลอร์ (Tyler, 1949) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยเมื่อผู้วิจัยร่าง หลักสูตรสมบูรณ์แล้วต้องนำหลักสูตรดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม ประเมิน ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้างหลักสูตรและประเมินความถูกต้องของเนื้อหา สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของสุวิมล ตั้งประเสริฐ (2550) ที่พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมี องค์ประกอบ 7 ประการหลักสูตรดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม ประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตร ประเมินความถูกต้องของ เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นร่วมกันว่าหลักสูตรมีความ เหมาะสมมากและโครงสร้างหลักสูตรสอดคล้องกันและกันในระดับสูง

2. ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย พบว่า

2.1 ผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย มีความรู้ ความเข้าใจ การวิจัยใน ชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นเพราะว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่เข้ารับการฝึกอบรมมาด้วยความสมัครใจเพราะต้องการพัฒนา ตนเอง เพื่อนำความรู้ไปทำการวิจัยในชั้นเรียนจึงมีความตั้งใจในการฝึกอบรมเป็นอย่างดี ส่งผลให้ผล การสอบหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมด้านความรู้ ความ เข้าใจ 24.35 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เป็นร้อยละ 81.17 ซึ่งอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัย ของฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ (2556) ที่ได้ฝึกอบรมเสริมสมรรถนะการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุนใน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมมาด้วยความสมัครใจ ผลการทดสอบของผู้เข้า รับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาบัณฑิตเถรวิทยาลัย มีเจตคติต่อการวิจัยหลังการ

ฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้จริง หลังจากผ่านการฝึกอบรมไปแล้วนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยสูงขึ้น เป็นเพราะว่านักศึกษาได้แนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ทำงานวิจัยในชั้นเรียน นำความรู้จากการฝึกอบรมมาใช้ในการวิจัยและสามารถทำงานวิจัยได้ทุกคน จากการประเมินผลงานวิจัยผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยคณะวิทยากรพบว่า นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมผลมีงานวิจัยผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน ทำให้การวิจัยในชั้นเรียนไม่ใช่เรื่องยากสำหรับทำให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยที่สูงขึ้นสอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ (2547) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน สำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความต้องการในการพัฒนาตนเองในการวิจัย อยากทำงานวิจัยเป็น จึงมีความตั้งใจและปฏิบัติตามกิจกรรมของหลักสูตรทุกขั้นตอน สามารถทำงานวิจัยได้ส่งผลให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

2.3 นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู มหาลาชาบดีเถรีวิทยาลัย มีผลงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 14 เป็นผลงานวิจัยระดับดีมาก 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.43 ระดับดี 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.71 ระดับพอใช้ จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 42.86 ไม่มีผลงานวิจัยระดับดีเด่นและผลงานควรปรับปรุง เพราะว่ามีมหาวิทยาลัย กำหนดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูต้องทำการวิจัยอย่างน้อยคนละ 1 เรื่อง ดังนั้นนักศึกษาหลายคนที่ไม่สามารถทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง จึงมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยในชั้นเรียน เมื่อเข้ารับฝึกอบรมจึงมีความตั้งใจในการฝึกอบรม อีกทั้งหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ ทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการวิจัย ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างดี โดยนักศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียน สามารถทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้เสร็จตามกำหนดเวลาทุกคน จากการประเมินผลงานวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาทุกคนพบว่า นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้ง 14 คน มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนเสร็จตามกำหนด เป็นผลงานวิจัยผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 15 เรื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ (2556) ที่ได้นำหลักสูตรเสริมสมรรถนะการวิจัยไปใช้ฝึกอบรม หลังการฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลงานวิจัยทุกคน

ข้อเสนอแนะ

1. มหาลาชาบดีเถรีวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีนโยบายในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน ให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูทุกคน ก่อนที่จะออกไปฝึกประสบการณ์จริงตามสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและสามารถปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนได้

2. สถาบันการศึกษาที่จัดให้นักศึกษาได้ไปฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพรู ควรนำหลักสูตรดังกล่าวนี้ไปใช้ในการฝึกอบรม ก่อนที่จะให้นักศึกษาออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เพื่อให้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูมีความรู้ ความสามารถ และปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนได้ดี

3. จากการติดตามผลการฝึกอบรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู พบว่ามีนักศึกษาหลายคนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นในการจัดฝึกอบรมครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตน์และคณะ .(2546). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยะ*. กรุงเทพฯ : บริษัท เมธีทีปส์ จำกัด
- ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถนะการวิจัยเพื่อพัฒนางานประจำ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ประวิต เอราวรรณ์ .(2542). *การวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก 1 พฤษภาคม 2562.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปรีนธ์ จำกัด.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ .(2546). *การวิจัยการศึกษาเบื้องต้น*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด .(2546). *การวิจัยสำหรับครู*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิมล ตั้งประเสริฐ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2560 (IMD 2017)*. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ .(2556). *เอกสารประกอบการสอน สถิติสำหรับการวิจัย*. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 14)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Papanastasiou, E. C. (2005). "Factor Structure of the "Attitudes Toward Research" Scale." *Statistics Education Research Journal*, 4(1): 16-26.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Tyler, R.W. (1989). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Waker, A.D. (2010). "A Confirmatory Factor Analysis of the Attitudes Toward Research Scale." *Multiple Linear Regression Viewpoints*. 36(1) : 18-27.

แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
Guidelines for the Participation in Academic Administration of Basic
Education Board under Khon Kaen Primary Educational Service
Area Office 4

อรุณรัศมี พิฆาตไพรี^{1*} นียดา เปียมพีชนะ²
Arunrasamee Pikhatapairee¹ Niyada Peampuetna²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Master's degree student, Department of Educational Administration, Northeastern University

²Lecturer in Master of Education Program, Educational Administration Program, Northeastern University

*Corresponding author e-mail: arunrussamee@gmail.com

(Received: 9 March 2020, Revised: 13 March 2021, Accepted: 13 March 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และเพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 รวมทั้งสิ้น 381 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์หรือการประมาณจากจำนวนประชากร ร้อยละ 20 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 24 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่าด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีความสำคัญน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้

3. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 คือ 1) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ให้คำปรึกษาเสนอแนะ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม 2) ด้านการบริหารหลักสูตร คือ การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ด้านการประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม 4) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the current situation and the desirable conditions, to study the need and to study the guidelines for participation in academic administration of the basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4. The sample group used in this research consisted of Basic Education Board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4, with the total number of 381 people selected by using the criteria or estimation from the population of 20 percent. The target group used in the research was basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4, with a total number of 24 people. The instrument used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire with content validity (IOC) at 0.67-1.00 and reliability of the whole questionnaire at 0.93. The statistics used in data analysis comprised percentage, frequency, mean and Priority Needs Index (PNI modified).

The research results were found that:

1. The current situation of participation in academic administration of academic administration of the basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4, in overall, was rated at a moderate level and the desirable conditions of participation in academic administration of academic administration of the basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4, in overall, were rated at a high level.

2. The analysis results of the needs of participation in academic administration of academic administration of the basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4 showed that the most important aspect was learning process management, followed by curriculum administration and internal quality, the least important aspect was learning resources management.

3. Guidelines for participation in academic administration of academic administration of the basic education board under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4 were as follows: 1) On learning process management: The board should participate in planning, advice and suggestions on learning process such as the integrated learning process, the process of knowledge creation, thinking process and social process. 2) On curriculum management: The board should participate in giving opinions and suggestions on learning content in accordance with the needs of learners, communities, and localities and in accordance with basic education core curriculum. 3) On internal quality assurance: The board should participate in the examining and reviewing internal education quality by using various and appropriate methods. 4) On learning resources management: The board should participate in provision and management on learning sources both inside and outside of the schools so that teachers and students can learn by themselves.

Keywords: Participation, Academic Administration, Participation of Basic Education Board

บทนำ

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (แก่นนคร พูนกลาง 2559) ได้มีนักรการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน (จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ, 2555) การบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินงานกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง, 2557)

จากการที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถูกมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นบุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดขึ้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ เป็นบทบาทสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัยทางการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการจัดระบบประกันคุณภาพภายใน (ลัญจกร นิลกาญจน์, 2557) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตัดสินใจ เป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสถานศึกษา แต่จาก ผลการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านมายังพบปัญหาหลายประการ เช่น คณะกรรมการส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา และการมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาร่วมประชุม หรือมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้ง ซึ่งอาจทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองไม่ได้เต็มที่ (โสภิตา พลอดภัย, 2556) บุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการน้อยมาก ขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยังพบปัญหาเรื่องกรรมการไม่มาประชุมหรือ มาประชุมแต่ไม่แสดงความคิดเห็น บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่บรรลุตามเจตนารมณ์เท่าที่ควร (ปลื้มพร ประไพพงษ์, 2556) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การพิจารณาการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาน้อยกว่ากิจกรรมด้านอื่น (วรวิฑูมิ ต๊ะคำวรรณ, 2558)

จากการศึกษาในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง อำเภอเขาสวนกวาง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอกระนวน และอำเภอคำสูง มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 175 โรงเรียน จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาท

หน้าที่ของตน บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าการได้รับคัดเลือกตามกระบวนการอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ขาดแนวทางการปฏิบัติ ขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการไม่ทราบปัญหาแท้จริงของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2560) อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 อยู่ในระดับปานกลาง ดังที่ สุธิตรา จรทะผา และคณะ (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนเนินลาดวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารโรงเรียนเนินลาดวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ให้เหมาะสมกับผู้เรียนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับชุมชน สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา และสอดคล้องกับนโยบายของชาติ ในยุคไทยแลนด์ 4.0 นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยที่กระบวนการสำคัญที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ผู้ปฏิบัติงานวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและการบริการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อจะได้แนวคิดและแนวทางที่ดีในการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของงานวิชาการในสถานศึกษา และผลจากการศึกษานี้จะได้ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานอื่นที่สนใจนำไปประยุกต์การบริหารการศึกษาในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

3. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จากสถานศึกษาจำนวน 175 แห่ง ขนาดเล็ก จำนวน 120 แห่ง ขนาดใหญ่ จำนวน 55 แห่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,905 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (Creswell, 2013) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์วรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และศึกษาความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยขั้นตอนที่ 3 จัดทำร่างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยขั้นตอนที่ 5 สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จากสถานศึกษาจำนวน 175 แห่ง ขนาดเล็ก จำนวน 120 แห่ง ขนาดใหญ่ จำนวน 55 แห่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,905 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์หรือการประมาณจากจำนวนประชากร ร้อยละ 20 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 91) ได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็ก 24 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ 11 แห่ง จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 381 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนบ้านกุดน้ำใส ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนบ้านคำบง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านกุดน้ำใส เป็นตัวแทนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านคำบาง เป็นตัวแทนโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 15 คน รวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ตามการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ใช้สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นอกจากนี้ ยังมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 แจ้งให้บุคลากรของสถานศึกษาทราบ และเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ผู้วิจัยลงภาคสนามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลตามสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน และได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 381 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

1.3 ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างก่อนการนำไปวิเคราะห์

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ขออนุญาตให้คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 สถานศึกษา คือ 1) โรงเรียน บ้านกุดน้ำใส ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 2) โรงเรียนบ้านคำบาง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

2.2 นำหนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ไปยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านกุดน้ำใส โรงเรียนบ้านคำบาง สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 24 คน

2.3 ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา สำหรับการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวัน เวลา ที่นัดหมาย ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้ประเด็น แนวทางการสัมภาษณ์ ทำการรวบรวมข้อคิดเห็น แนวการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีการจดบันทึก ถ่ายภาพ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างที่อยู่ในโรงเรียนเป้าหมายเพื่อนำมาสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

1.2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของทางกรมมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ การจัดทำร่างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วบรรยายข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดย

ภาพรวม พบว่า ค่าดัชนี $PNI_{Modifieds}$ ของความต้องการจำเป็นเฉลี่ย เท่ากับ 0.34 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ $PNI_{Modifieds} = 0.38$ รองลงมา คือด้านการบริหารหลักสูตร $PNI_{Modifieds} = 0.36$ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา $PNI_{Modifieds} = 0.35$ และด้าน การจัดแหล่งเรียนรู้ $PNI_{Modifieds} = 0.25$ โดยเรียงตามความสำคัญดังนี้ 1) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) ด้านการบริหารหลักสูตร 3) ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 4) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้

3. ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 คือ 1) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ ควรมีส่วนร่วมในการวางแผน ให้คำปรึกษาเสนอแนะ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม 2) ด้านการบริหารหลักสูตร คือ ควรมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ ควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม 4) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ คือ ควรมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

การอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่า มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ยังไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไม่มาก และเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นโดยตรง การจัดการศึกษาในชุมชนที่มีต่อสถานศึกษาจึงเป็นเพียงการเข้ามาเกี่ยวข้องและให้ความร่วมมือในด้านการจัดกิจกรรมเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรพล ปิ่นขจร (2556) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านวิชาการ สาเหตุเพราะคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร มีความเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของคณะครูในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ตลอดภพ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ข้อที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้และไม่มีเวลามาร่วมสังเกตการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของครู ครูไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการเข้ามานิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีความประสงค์ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ อาทิ ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยนำภูมิปัญญาทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดแหล่งเรียนรู้ให้เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้แก่ Facebook Twitter Line เป็นต้น และควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อบูรณาการการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามสถานการณ์จริง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสิ่งสำคัญที่บ่งบอกได้อย่างชัดเจนหลายประการ อาทิ มีความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาบ้านและชุมชน ความใกล้ชิดและไว้วางใจกัน จัดสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นอย่างมีระเบียบ สะอาด และปลอดภัย จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างเต็มที่และวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ ดั่งสินวล (2560) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในจังหวัดพัทลุง พบว่า ควรเปิดโอกาสแก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมพัฒนางานด้วยความเต็มใจ อุทิศแรงกายแรงใจมุ่งมั่นต่องานเสมือนว่าตนเองเป็นเจ้าขององค์กร ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงาน

3. ความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนี $PNI_{Modifieds}$ ของความต้องการจำเป็นเฉลี่ย เท่ากับ 0.34 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{Modifieds}$ เท่ากับ 0.38 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีความต้องการจำเป็น อาทิ ควรให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางให้กับครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based Learning) การวิจัยในชั้นเรียน หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประเมินผล การนิเทศการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยมีแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งจะบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่ยอมรับกันว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

อย่างแท้จริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเน้นที่การปฏิบัติ (active learning) เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน สอดคล้องกับงานวิจัย ของนัฐริยา ฉัตรรักษา (2558) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ด้านส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และการวิจัย ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ และวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และเป็นกระบวนการแก้ปัญหา

4. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 4 พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{Modifieds}$ เท่ากับ 0.38 โดยมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนให้คำปรึกษาเสนอแนะ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ ดิจิทัล การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based Learning) การวิจัยในชั้นเรียน หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม ประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การระดมทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ควรมีแนวทางในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีลักษณะหลากหลายร่วมกันในลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดหาเนื้อหาที่มีความหลากหลายครอบคลุมทุกมิติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัญญา ตลอดภพ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า แนวทางด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดอบรมหรือศึกษาดูงาน การสนับสนุนรางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติ และเป็นขวัญกำลังใจสำหรับครูที่มีผลงานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการจัดหา ผลิตสื่อเพื่อพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางให้กับครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.2 ด้านการบริหารหลักสูตร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะความสอดคล้องของกลุ่มสาระการเรียนรู้กับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

1.3 ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และทบทวนแก้ไข ปรับปรุง ในการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

1.4 ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสืบค้นข้อมูลและสร้างเครือข่ายสังคมในอินเทอร์เน็ต (Social Networking) อาทิ Facebook, Line ,Twitter เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.นิตดา เปี่ยมพีชนะ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดร.วานิช ประเสริฐพร คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ ชี้แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สำเร็จ ยุรชัย ดร.พา อักษรเสื่อ ดร. วิเชียร รุ้ยยั้ง ดร.ถวิล อดาว์ลัย ดร.จิรวัดน์ วรณโรจน์ ดร.ศศิรดา แพงไทย ดร.รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและตรวจสอบร่างแนวทางเพื่อการวิจัย ขอขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ที่ได้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- แก่นนคร พูนกลาง. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559.
- จิรวิทย์ มั่นคงวัฒน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. (ออนไลน์) 2555 (อ้างเมื่อ 19 ธันวาคม 2561) จาก <https://www.gotoknow.org/posts/344746>
- ทศนีย์ วงศ์เย็น. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย*. *วารสารวิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 10(3), 95-112

- นัฐริยา ฉัตรรักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับกรวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปลื้มพร ประไพพงษ์. (2556). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครจังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*. 6(2), 90-98.
- วรวิมล ต๊ะคำวรรณ. (2558). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- วันวิสาข์ ดั่งสินवल. (2560). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 12 ในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2560). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2561*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท..
- สุกัญญา ตลอดภพ. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2558.
- สุจิตรา จรทะผา. (2553). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานโรงเรียนเนินลาดวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- โสภิตา ปลอดภัย. (2556). การศึกษาบทบาทกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาโรงเรียนเครือข่าย สมุย 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อิสรพล ปินขจร. (2556). การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก The Implement of student counseling system in small schools

กนกวรรณ อุ๋นจิตต์ | Kanokwan Ounjit

โรงเรียนบ้านขามป้อม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
Ban Kham Pom School, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1
Corresponding author e-mail: kanokwan.ued58@ubru.ac.th

(Received: 7 February 2021, Revised: 5 January 2023, Accepted: 5 January 2023)

บทคัดย่อ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่ง ที่ช่วยให้สถานศึกษา ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาและส่งเสริม รวมถึงการป้องกันและ แก้ไข โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอยู่ทั่วทุกหมู่บ้านในประเทศไทย นักเรียนควรได้รับพัฒนาและส่งเสริมตามศักยภาพอย่างเร่งด่วน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ด้านการศึกษา แต่รวมถึงทุกด้านที่นักเรียนทุกคนควรจะได้รับ ในบทความนี้ได้นำเสนอแนวคิดเบื้องต้น ความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและบทสรุปการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งประเด็นทั้งหมดนี้มีความสำคัญต่อนักการศึกษา สถานศึกษา ครูที่ปรึกษา/ประจำชั้นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีความรู้ความเข้าใจในการนำระบบดูแลนักเรียนไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างมีระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สถานศึกษาขนาดเล็ก

ABSTRACT

The student counseling system is one of the effective procedures to help school, teacher and involved staff to participant in taking care, developing, encouraging, protecting and solving problems of students especially who study in small school group that found throughout parts of Thailand. All students should be developed and encouraged urgently following their abilities for reducing not only educational inequality but also everything they deserve as a student. In this article, the basic concept, definition, importance, evaluation, procedures and staff duties of The Implement of student counseling system in small schools are presented. They are important to educators, school, teacher and involved staffs to take the student counseling system successfully in encouraging and developing students systematically, continuously and sustainably.

Keywords: The student counseling system, small schools.

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย เกิดสภาวะวิกฤติขึ้นในนักเรียนอยู่หลายด้าน ดังจะเห็นอยู่ในข่าวหลายครั้งหลายครา เช่น ภัยคุกคามทางเพศในวัยเรียน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในครอบครัวหรือภายในสถานศึกษา ดังจะเห็นได้ในหลาย ๆ ข่าวว่ามีนักเรียนถูกระงับหรือทำร้ายจากบุคลากรในสถานศึกษา ถูกล้วงละเมิดทางเพศจากผู้ปกครองในครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนยังไม่ได้ได้รับความปลอดภัยตามสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กแม้ว่าจะอยู่ในสถานศึกษาหรือบ้านก็ตาม นอกจากนี้ภัยสารเสพติด ซึ่งระบาดรุนแรงมากในสังคมปัจจุบัน เป็นภัยที่อยู่ในสังคมไทยและการศึกษาไทยมาอย่างยาวนานอย่างฝังรากลึก และยังมีใครแก้ปัญหานี้ได้ พบว่ามีวัยรุ่นไทยจำนวนมากที่เผชิญกับปัญหาภัยสารเสพติด ทั้งการเป็นผู้เสพและผู้ขาย เกิดการการอยากรู้อยากลองของนักเรียนในวัยรุ่น และการถูกชักนำจากเพื่อนสู่เพื่อนและการลอกเลียนแบบ นอกจากนี้ภายในโรงเรียนยังพบปัญหาความรุนแรงและการกลั่นแกล้งรังแกภายในสถานศึกษา ในวัยรุ่นสิ่งที่ต้องการเป็นอย่างมากคือการได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ปัญหาการกลั่นแกล้ง การล้อเลียนและใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ ดังจะเห็นได้ในหลาย ๆ ข่าว มีนักเรียนฆ่าตัวตายอันมีสาเหตุมาจากการถูกล้อเลียนจากกลุ่มเพื่อน การไม่ได้รับการยอมรับ

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนำไปสู่ปัญหาความล้มเหลวทางการเรียนหรือเสี่ยงที่จะเกิดการล้มเหลว ซึ่งนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดมาตรฐานการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาและการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีมาตรการสู่การปฏิบัติ คือ

1. สร้างความเข้มแข็ง ให้โรงเรียนมีมาตรการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนการป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านต่างๆ
3. สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ประสานงานจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนา ส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อนักเรียนในทุกระดับ ทุกประเภท

สำหรับบริบทสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในชนบท เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่บริการในเขตหมู่บ้านนั้นๆ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับตายาย เนื่องจากผู้ปกครองเดินทางไปทำมาหากินต่างถิ่น อันเนื่องมาจากรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งจากสาเหตุนี้ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดมากนัก ทำให้เกิดหลากหลายปัญหาตามมา เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ไม่มีเงินมาโรงเรียน ปัญหาด้านสุขภาพ การขาดภาวะทางโภชนาการ ความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ นำมาสู่ปัญหาทางการเรียนต่อไป

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนตระหนักในความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จ เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมให้สมบูรณ์พร้อม รวมถึงป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นให้ทัน่วงที บทความนี้จึงได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก และจะเป็นข้อมูลสำหรับครูและสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะใช้ในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างมีระบบต่อเนื่อง และยั่งยืน ต่อไป

ความหมาย

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็กมาเป็นเวลานาน ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ทางการศึกษาจำนวนมากให้ความหมายของการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียน ดังนี้ กรมสุขภาพจิต (2546) ได้ให้ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้ คือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือ หมายความว่า การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนา นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ประสาน จินตนากุล (2555) นักวิจัยทางการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้ให้ความหมายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการของครูที่ปรึกษา ในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพของตน สอดคล้องกับกับ จุติภรณ์ นิสสัย (2558 : 18) นักวิจัยทางการศึกษาเรื่องการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ซึ่งเป็นการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีองค์ประกอบ มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อการดำเนินงานพัฒนาและการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานทางการศึกษาในต่างประเทศกล่าวถึงความหมายของระบบดูแลนักเรียน ดังต่อไปนี้ Department of Education, State of New Jersey (2019) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ความเข้าใจและการร่วมมือกันพัฒนานักเรียน เช่น การพัฒนาด้านอารมณ์ การการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และยังเป็นกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้สอนและนักเรียน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง สอดคล้องกับ Greenwish Public Schools (2020: Internet) กล่าวถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นการ

ติดตามและดูแลนักเรียนและครอบครัว จัดให้กับเด็กและเยาวชนทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มที่ประสบปัญหา และบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยมีการทำงานร่วมกันดูแลนักเรียนร่วมกับผู้ปกครอง

สามารถสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน นักเรียน ให้นักเรียนเป็นผู้พร้อมไปด้วยวิชาการและการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นกระบวนการที่ ขั้นตอนและกระบวนการชัดเจน โดยมี ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น เป็นคณะดำเนินการหลัก มีการประสานงานร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก โดยใช้วิธีการ เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

ความสำคัญและคุณค่า

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีจริยธรรมคุณธรรม มีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอก จากดำเนินการด้วยการสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิด กับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพ ภายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤตทางสังคม ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ความสามารถ จริยธรรมคุณธรรม ตลอดจนให้มีทักษะด้านการดำรงชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สถานศึกษาทุกโรงในฐานะเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน จึงควรนำระบบดูแลนักเรียนมาประประยูกต์ใช้ตามบริบทของ สถานศึกษา

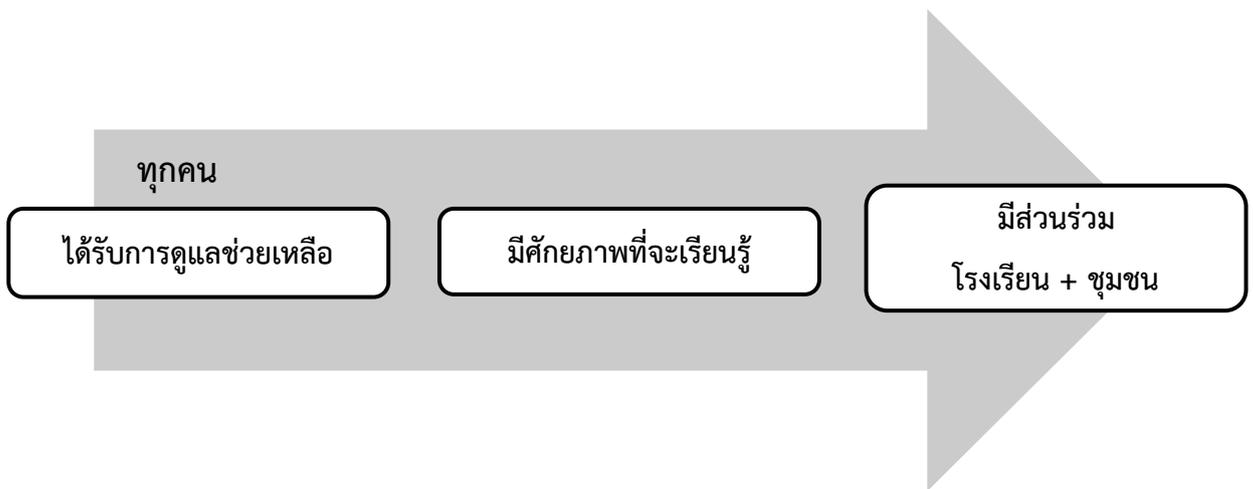
จากการศึกษาระบบดูแลนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กตาม ชนบท อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาของตน เป็นผู้มีปัญหาทางครอบครัว ฐานะทางการเงิน ปัญหาด้านการเรียน และความพร้อมของนักเรียนในการดำรงชีวิต มีนักเรียนจำนวนมากอาศัยอยู่กับตา ยาย มีรายได้น้อย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงมีความจำเป็น และสำคัญยิ่ง ที่โรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทดูแล และช่วยเหลือนักเรียนให้สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตามที่กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งระบบดูแล นักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา มีจุดประสงค์เพื่อให้โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมี การบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้ครู ประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กร ภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนา เต็มศักยภาพ และเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กรอบแนวคิด

ระบบดูแลนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นจะประสบความสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจะต้องมีความเชื่อว่า นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ ทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญญา และความสุข ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน โรงเรียนจะต้องดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไข การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ดังแผนภาพด้านล่าง

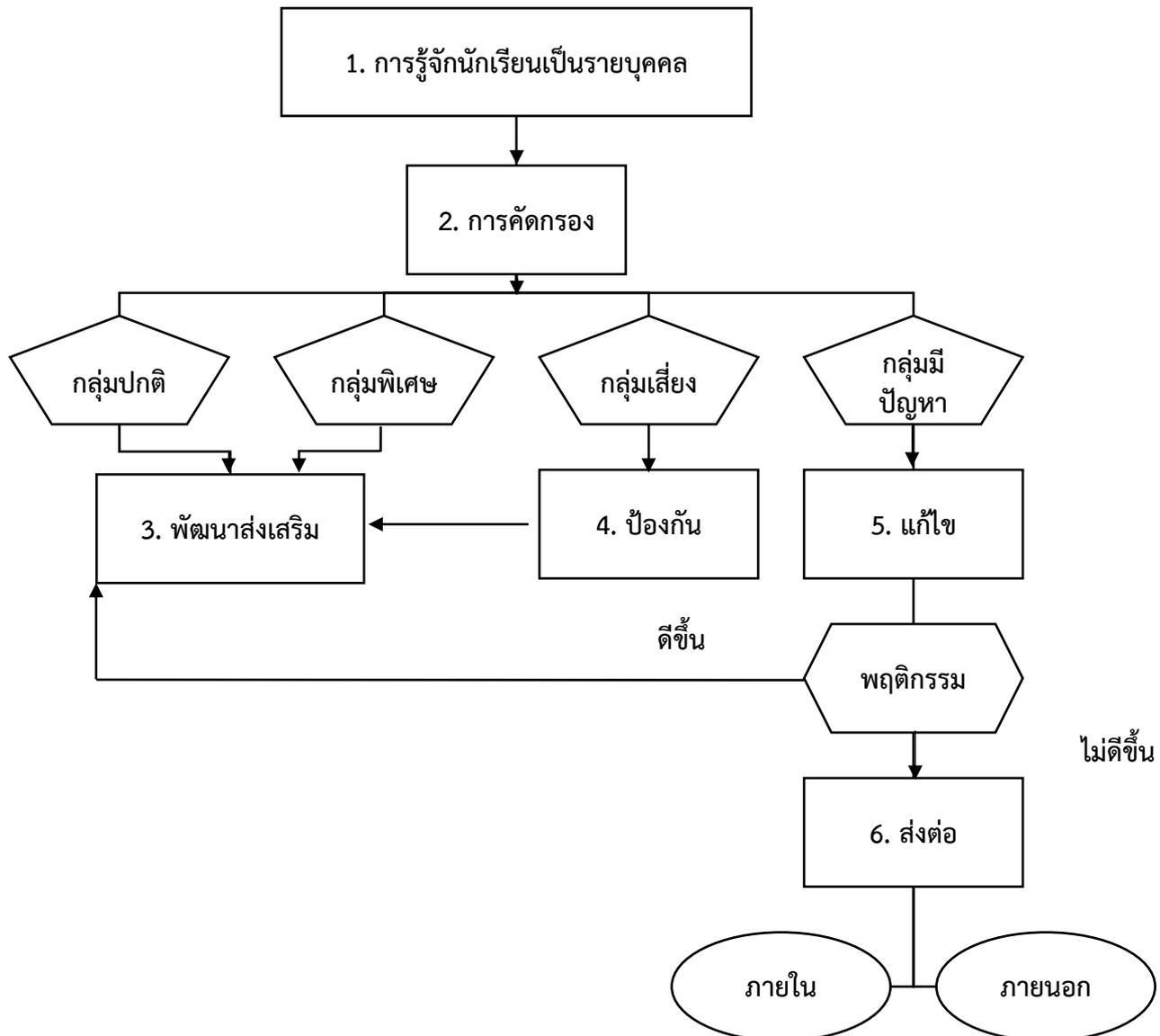

กระบวนการและขั้นตอนระบบดูแลนักเรียน

จากการศึกษางานเอกสารต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ทั้งจา กรมสุขภาพจิต (2546) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนระบบดูแลนักเรียนไว้เหมือนกันคือ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.การคัดกรอง 3.การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน 4.การป้องกันและแก้ไข 5.การส่งต่อ

ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอกระบวนการและขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6 ขั้นตอน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล พื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน หล่อหลอมให้นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีความความสามารถที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นครูที่ปรึกษา/ประจำชั้น จะต้องรู้จักนักเรียนของตนเองเป็นรายบุคคลเพื่อที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งการจะรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลทำได้หลากหลายวิธีการ ได้แก่ การเยี่ยมบ้าน ทำแบบสอบถามต่าง ๆ การสัมภาษณ์ ผลการเรียน เป็นต้น การรู้จักนักเรียนครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัยและพฤติกรรมทางเพศ

ขั้นที่ 2 การคัดกรองนักเรียน การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มพิเศษ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยจะคัดกรองตามเกณฑ์ของโรงเรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาครูที่ปรึกษาจะต้องดูแลและใส่ใจเป็นพิเศษ วิธีการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนค้นหาตัวเอง อาชีพ กิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนตามศักยภาพและความถนัด

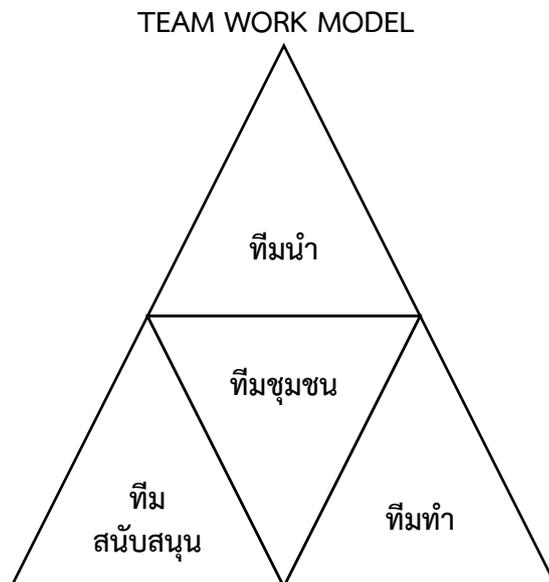
ขั้นที่ 4 การป้องกัน การดูแลเอาใจใส่ในนักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นควรหาวิธีป้องกันไว้ก่อน โดยมีวิธีดำเนินการ ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครู การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 การแก้ไข เมื่อปัญหาเกิดขึ้นครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใส่ใจดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยมีวิธีดำเนินการ ได้แก่ การให้คำปรึกษา การพิจารณาแนวทางแก้ไขร่วมกับนักเรียนและผู้ปกครอง

ขั้นที่ 6 การส่งต่อ ในบางกรณีที่ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ควรมีการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้ที่เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขปัญหา โดยแบ่งการส่งต่อเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. การส่งต่อภายใน คือ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ส่งต่อนักเรียนให้ครูคนอื่นที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้นักเรียนได้ เช่น ครูพยาบาล ครูแนะแนว 2. การส่งต่อภายนอก คือ ครูแนะแนวหรือครูปกครองส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาว่าปัญหานั้นยากเกินกว่าความสามารถของบุคลากรภายในสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินระบบดูแลนักเรียน

การดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยแบ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็น 4 ทีม ดังนี้

ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุนเสริมสร้างพลังร่วม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับการพัฒนาระบบใด ผู้ที่เกี่ยวข้องในทีมสนับสนุน ได้แก่ 1. ครูแนะแนว มีบทบาทหน้าที่คือ สนับสนุนครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา การจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ และส่งต่อ 2. ครูหัวหน้าระดับชั้น มีหน้าที่ ติดตาม กำกับ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนและประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง 3. นักเรียน ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงาน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น มีบทบาทในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองนักเรียน พัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การป้องกัน การแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ครูประจำวิชา/ครูทั่วไปทุกคน มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน เนื่องจากครูทุกคนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

ทีมชุมชน เป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี พฤติกรรมของนักเรียนส่วนใหญ่ก็จะขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดูของผู้ปกครองและบริบทของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ผู้ปกครอง มีหน้าที่อบรมดูแล เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตครอบครัว และสนับสนุนให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ชุมชน มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนิน

บทสรุป

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนให้นักเรียนเป็นผู้พร้อมไปด้วยวิชาการและการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นกระบวนการที่ขั้นตอนและกระบวนการชัดเจน โดยมี ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น เป็นคณะดำเนินการหลัก มีการประสานงานร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก โดยใช้วิธีการ เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงมีความจำเป็นและความสำคัญมีคุณค่าที่โรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทดูแล และช่วยเหลือนักเรียนให้สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตามที่กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งระบบดูแลนักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา

โดยกรอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล พัฒนาและส่งเสริมเต็มศักยภาพ รวมถึงการป้องกันและแก้ไข นักเรียนทุกคนมีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันทำงานเป็นทีมเพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จึงเกิดการดำเนินงานแบบ TEAM WORK ขึ้นซึ่งประกอบไปด้วย ทีมนำ ทีมสนับสนุน ทีมทำ และชุมชน มีบทบาทหน้าที่ทำงาน ประสานงานร่วมกัน ดำเนินตามกระบวนการและขั้นตอนระบบดูแลนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก 6 ขั้นตอนดังนี้ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การพัฒนาและส่งเสริม การป้องกัน การแก้ไข และการส่งต่อ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6)*. กรมสุขภาพจิต: สถาบันราชานุกูล.
- จตุติภรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. งานนิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสาน จินตนากุล. (2555). *สภาพและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *คู่มือหลักสูตรการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงต่อความล้มเหลวทางการเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Department of Education, State of New Jersey. (2021). *Student Support Services*. (online) 2019 cited (7 February 2021) Available from: <https://www.state.nj.us/education/students/safety/behavior/support/#:~:text=>

Student%20support%20services%20foster%20positive,based%20health%20and%20social%20services.

Greenwich Public Schools. (2020). *STUDENT SUPPORT SERVICES*. (online) 2020 cited (7 February 2021) Available from: <https://www.greenwickschools.org/teaching-learning/student-support-services>

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษา
The Implementation of Student Counselling System in
Educational Opportunity Expansion Schools

ศदानันท์ กันทะมา¹ นเรศ ชันชะรี²
Sadanan Kanthaman¹ Naret Khantharee²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Master of Education Program, Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

²Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding author e-mail: sadanan.kg63@ubru.ac.th

(Received: 9 February 2021, Revised: 5 January 2023, Accepted: 5 January 2023)

บทคัดย่อ

การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากบริบทของนักเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านของการส่งเสริมหรือแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดจากตัวผู้เรียน หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนไม่ได้มีหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่นักเรียน แต่เป็นสถานที่ที่บ่มเพาะทั้งด้านความรู้และทักษะชีวิต ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีส่วนสำคัญในการดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมในส่วนที่ดี ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น และแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหา เพื่อให้นักเรียนกลับเข้าสู่สภาวะปกติ โดยบทความนี้ได้นำเสนอถึงความหมาย ความสำคัญ แนวคิด วัตถุประสงค์ ประโยชน์ ขอบข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้นักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ตามบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง และเพิ่มศักยภาพในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตามที่ตัวนักเรียนและสังคมมุ่งหวังต่อไป

คำสำคัญ : การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The student counselling system in Educational opportunity expansion schools is greatly crucial to the students. According to the student's context, the student counselling system need to be high performance in action, both in encouraging and helping student's problems that happened from themselves or external factor. School is not only place that provides education, but also enhance student to experience life skills. Therefore, the

student counselling system is one of important role, to take care of the student in systematically, encourage them to act in good ways, prevent and solve the problem that could be occurred in the future, to help students to be on good condition. In this article provides the implication, importance, concept, objectives, benefits, scope of the student counselling system, process, the role of staffs who are involved in the student counselling system, Including, the basic idea of the education opportunities expansion for the student, teacher, and involve staffs to understand the importance of the student counselling system which everyone have to cooperate accord to their roles and what the students need. To improve the potential of the student's life in school and expand their education opportunities for them to continue to be person an effective as themselves and the society expect.

Keywords : The implementation of student counselling system, educational opportunity expansion schools.

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ในการพัฒนาประชากรให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพในการนำพาสังคมเดินทางไปในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ งานสร้างสรรค์ในศาสตร์อื่น ๆ ตลอดจนแนวคิดในการดำเนินชีวิต หรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคนในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 มาตราที่ 6 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการดำเนินไปให้ถึงความมุ่งหมายดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษานั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบสำคัญระบบหนึ่งที่โรงเรียนทุกแห่งต้องจัดดำเนินการให้นักเรียน และกำหนดแนวทางการดำเนินงานสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน พัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีขั้นตอนชัดเจน วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ มีหลักฐานการทำงานสามารถตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคนมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เต็มเต็มส่วนที่ขาดแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหา เป็นฐานในการดำเนินชีวิตตามบริบท มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต รู้จักควบคุมตนเองได้ เรียนรู้ได้ดีและนักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เน้นให้ประชากรวัยเรียนทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากยังมีประชากรส่วนหนึ่งของประเทศอยู่ในชนบทที่ด้อยโอกาสกว่าสังคมเมือง โรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษาจึงมีบทบาทในเรื่องการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสภาวะดังกล่าว ลดอัตราการออกกลางคัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาภาคบังคับ อีกทั้งบริบทของผู้เรียนมีความหลากหลาย ทั้งในด้านของวัย ความแตกต่างทางสติปัญญา สิ่งแวดล้อม แนวคิด สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ทักษะต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ การบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่ดีของนักเรียนอย่างแท้จริง

จากประเด็นความสำคัญเป็นดังกล่าว ผู้เขียนจึงตระหนักในความสำคัญของการศึกษาการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้สามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ผสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้านนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างถูกต้อง มีคุณภาพและมีมาตรฐานที่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้รอบด้าน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ลดการเกิดปัญหาระหว่างการเรียน รวมถึงการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่เด็กนักเรียนที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นเป็นหลักดำเนินการ มีการประสานงานบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก โดยใช้วิธีการ เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามอัตภาพ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 13) ได้ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานในการทำงานที่ตรวจสอบได้

โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ภายในโรงเรียนต้องอาศัยการดูแลหรือรับช่วงต่อจากหลายฝ่าย เช่น การขอความร่วมมือจากครูฝ่ายมัธยมศึกษา การขอข้อมูลจากครูฝ่ายประถมศึกษา การดูแลในด้านการเรียน พฤติกรรมและปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2554: 131) ที่ได้กล่าวถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึงการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึงกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา การเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่สังคมมุ่งหวัง สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ผ่านกระบวนการที่มีขั้นตอนและเครื่องมือที่ชัดเจน ดำเนินการโดยครูผู้ใกล้ชิดนักเรียนหรือผู้ที่มี

ความเชี่ยวชาญ เป็นส่วนในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การจัดการศึกษาและการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพตามที่สังคมมุ่งหวังนั้น นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยีสารสนเทศ การแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ที่ครูหรือผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนต้องให้ความสำคัญในการควบคุมดูแล ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการแพร่ระบาดของโรค การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาการระบาดของสารเสพติด รวมถึงปัญหาครอบครัว ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ทำให้นักเรียนอาจมีการรับรู้ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของนักเรียน จนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนมีความหลากหลายของผู้เรียน รวมถึงมีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย

โรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกรมสุขภาพจิตและกระทรวงสาธารณสุข ให้จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 โดยให้ทุกโรงเรียนที่มีฐานะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้ปัญหาทางสังคม จึงนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559: 8-9) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนมีทักษะในการดำรงชีวิต กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ให้มีการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ดังนั้นโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงนำระบบดูแลช่วยเหลือมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

จากแนวคิดและความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม เป็นบุคลากรตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยมีโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน ส่งเสริมในสิ่งที่นักเรียนสนใจ พัฒนาในสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจ ช่วยลดโอกาสเสี่ยงอันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้นักเรียนสามารถป้องกันหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

วัตถุประสงค์และขอบข่ายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและประเมินผลได้ โดยขอบข่ายของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ต้องดำเนินงานโดยนักเรียนทุกคน ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเสมอภาค ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข โดยผ่านความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนให้เป็นไปด้วยดี เกิดความรู้สึกอบอุ่น ดังที่ Adler (2011: 18, อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2555: 12-27) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กมีความสำคัญมากทำให้ส่งผลต่อสุขภาพจิตได้ เพราะจะทำให้เกิดการสร้างวิถีทางแห่งชีวิตใหม่ (Style of life) ในทางที่ถูกหรือผิดก็ได้ ซึ่งประสบการณ์ที่มีผลให้คนเราสร้างวิถีชีวิตที่ผิด ๆ จำแนกได้เป็น เด็กที่มีปมด้อยทางร่างกายและล้มเหลวในการชดเชยปมด้อยนั้น เด็กที่ถูกตามใจเป็นเด็กเอาแต่ใจต้องการให้สังคมสนองความต้องการของตนเองทุกอย่างจึงมีปัญหาในการปรับตัว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองและรู้จักตนเองมากขึ้น เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเติมตามศักยภาพอย่างรอบด้าน อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละและเอาใจใส่

กระบวนการดำเนินงานและขั้นตอนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนที่มีมาตรฐาน โดยมีนักวิชาการหลายสำนัก อาทิเช่น กรมสุขภาพจิต (2544: 19), ดาวรุ่ง มุกตาคิจ (2554: 29), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 18) ได้กล่าวถึงกระบวนการขั้นตอนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ 5 ประการ คือ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การส่งเสริมและพัฒนา 4.) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5.) การส่งต่อ อีกทั้ง จูติกรณ์ นิสสัย (2558:34) ได้เสนอว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การป้องกันปัญหานักเรียน 4.) การแก้ไขปัญหา นักเรียน 5.) การส่งเสริมนักเรียน 6.) การพัฒนานักเรียน และ 7.) การส่งต่อ

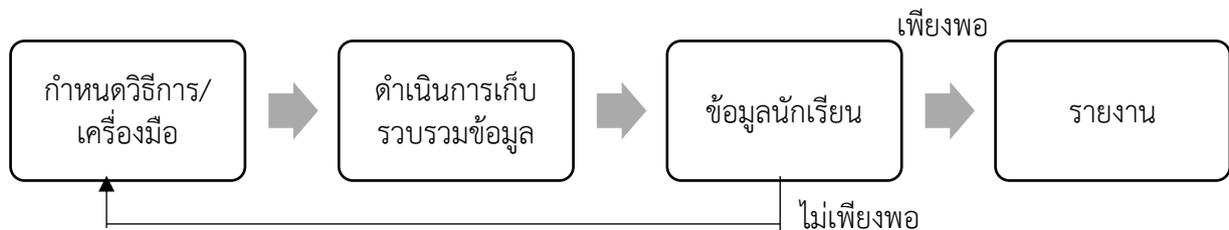
องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมานั้น ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการดำเนินงานคือครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นโดยประสานความร่วมมือกับครูท่านอื่นและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่ต้องมีวิสัยทัศน์และมีแผนการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนเทียบเท่ากับงานด้านอื่น ๆ ให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ เทคนิควิธีการเพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เกิดความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

การศึกษากระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากนักวิชาการหลายท่าน ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบไปด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การส่งเสริมนักเรียน 4.) การป้องกันปัญหานักเรียน 5.) การแก้ไขปัญหาให้นักเรียน 6.) การส่งต่อ โดยในแต่ละประเด็น มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในโรงเรียนนั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีภูมิหลังหรือมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งต้องเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มีหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากข้อมูลที่ได้นั้นมีความสำคัญอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการอื่น ๆ โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพจะป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559: 15) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน หล่อหลอมทำให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1.) ด้านความสามารถ 2.) ด้านสุขภาพ 3.) ด้านครอบครัว 4.) ด้านสารเสพติด 5.) ด้านความปลอดภัย 6.) ด้านพฤติกรรมทางเพศ โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

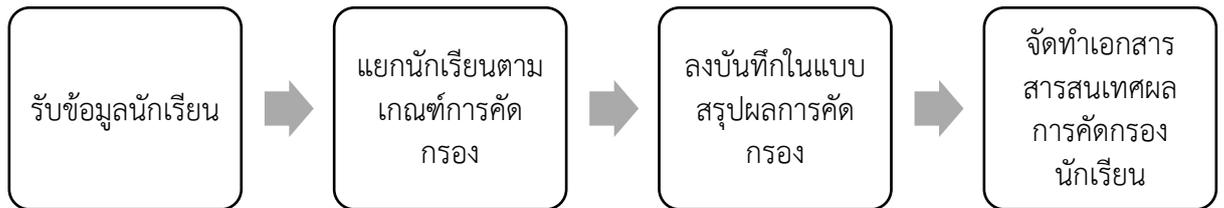
ภาพแสดงขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (ศदानันท์ กันทะมา: 2564)

2. การคัดกรองนักเรียน

หลังจากที่ได้รับข้อมูลในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนและจัดกลุ่มให้ง่ายต่อการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามสภาพตรงตามความต้องการของนักเรียน โดย กรมสุขภาพจิต (2551) ได้จัดนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ 2.) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนให้การป้องกันและแก้ไข และ 3.) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของ

กลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี การจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในการหาวิธีการเพื่อส่งเสริมพัฒนาและหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาได้ตรงปัญหา มีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในแต่ละด้าน ซึ่งหากครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มแล้ว เป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาของนักเรียนจะไม่ชัดเจนจะมีความล่าช้าในการช่วยเหลือเพราะบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยมีวิธีการดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการคัดกรองนักเรียน (ศदानันท์ กันทะมา: 2564)

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

หลังจากที่คัดกรองนักเรียนและจัดกลุ่มตามกระบวนการแล้ว กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เพิ่มโอกาสในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองต่อด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 21) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ 1.) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 2.) การเยี่ยมบ้าน 3.) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และ 4.) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

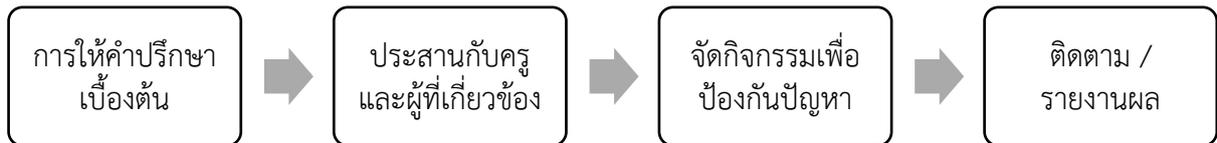
ภาพแสดงขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (ศदानันท์ กันทะมา: 2564)

4. การป้องกันปัญหานักเรียน

จากข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการคัดกรองนักเรียนและการจัดกลุ่มแล้ว ครูผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการป้องกันการเกิดปัญหาของนักเรียน ควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในกรณีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและ

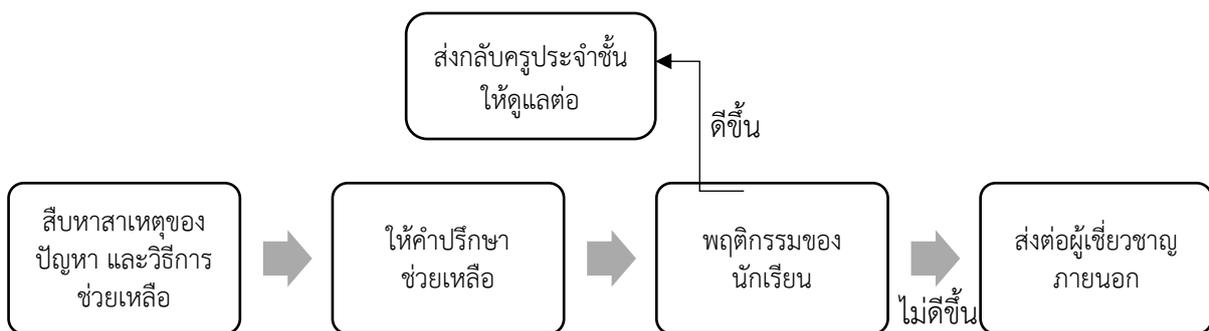
หาวิธีการช่วยป้องกันปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้าง ภูมิคุ้มกันและการป้องกันปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการ พัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมี หลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1.) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 2.) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหา โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการป้องกันปัญหานักเรียน (ศदानันท์ กั้นทะมา: 2564)

5. การแก้ไขปัญหานักเรียน

จากการคัดกรองนักเรียน เมื่อพบว่านักเรียนอยู่ในกลุ่มมีปัญหา ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นผู้ มีบทบาทในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต้องให้ความสำคัญและเร่งดำเนินงาน ช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดปัญหาที่ใหญ่ขึ้นจนยากเกินจะแก้ไข เริ่มต้นด้วยการพิจารณาสาเหตุของ ปัญหา ภูมิหลังหรือบริบทของนักเรียนให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาของนักเรียนอาจไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่ เกี่ยวเนื่องกัน อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่ เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง อาจไม่เหมาะกับ นักเรียนอีกคนหนึ่งก็เป็นได้ เนื่องจากความแตกต่างของบุคคลที่หล่อหลอมให้นักเรียนมีความ หลากหลาย โดยจากการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหานักเรียนมีขั้นตอนในการดำเนินการดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการแก้ไขปัญหานักเรียน (ศदानันท์ กั้นทะมา: 2564)

6. การส่งต่อ

เมื่อผ่านกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยครูที่ปรึกษา อาจมีบางกรณีที่ปัญหาของนักเรียนนั้นยากต่อการช่วยเหลือ ซึ่งอาจเกิดจากความรุนแรงของพฤติกรรมหรืออยู่นอกเหนือความสามารถของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติด หรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นควรดำเนินการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความรุนแรงของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี โดยการส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1.) การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง และ 2.) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ โดยมีขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการส่งต่อนักเรียน (ศदानันท์ กันทะมา: 2564)

บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินการอย่างมีระบบและอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียน ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนที่สุด จึงมีหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน เริ่มจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันปัญหานักเรียน การแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และการส่งต่อ รวมถึงการรายงานผลเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ ครูประจำวิชาหรือครูทั่วไป ครูทุกคนเป็นผู้ที่มีบทบาท

ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเป็นผู้ที่คอยสังเกต ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน ครูแนะแนว มีหน้าที่ในการสนับสนุนครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงการส่งต่อนักเรียนสู่การดูแลในขั้นถัดไปด้วย และนักเรียนทุกคน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือ และให้การช่วยเหลือสถานศึกษาในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผู้ปกครองและชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งส่งผลต่อการช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนที่สุด อีกทั้งเป็นปัจจัยในการบ่มเพาะนักเรียนมาตั้งแต่เกิด จึงมีบทบาทสำคัญในการอบรมและเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจนักเรียน ให้ความอบอุ่น เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้เรียน อีกทั้งให้การสนับสนุน ร่วมมือกับสถานศึกษาในการช่วยเหลือนักเรียน

4. หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัย สาธารณสุข มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความปลอดภัยและปัญหาพฤติกรรม เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกงาน ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อดำเนินงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ในปัจจุบันสภาพสังคมของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องรับมือกับสถานการณ์ที่เดินหน้าไปอยู่เสมอ แต่ไม่ว่าสภาพของสังคมหรือเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชนยังไม่ครอบคลุมและเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ ยังมีนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นถึงความสำคัญในการดำเนินการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ช่วยให้นักเรียนที่อยู่ในชนบทหรือมีปัญหาทางบ้าน ได้มีโอกาสในการเรียนและจบการศึกษาภาคบังคับ โดยมีรูปแบบในการดำเนินงานในลักษณะของการเรียนการสอนแบบในโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถเข้าศึกษาต่อได้จนสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ที่เข้าเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาต่อ แม้ทางรัฐบาลจะเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามากเพียงใด แต่ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ปัญหาที่สามารถพบได้ทั่วไป เช่น อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะห้องเรียนพิเศษ ห้องทดลอง วิทยาศาสตร์ ห้องเฉพาะทางอื่นๆ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดแคลนบุคลากร วุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน หรือปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมากจะมีผู้เรียนที่ประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนรู้ พฤติกรรม ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาวัยรุ่นอื่น ๆ หรือปัญหาครอบครัว ดังเช่น Patrikakou (2006, อ้างถึงใน อัจฉราภรณ์ ปรานท์, 2561) ได้ศึกษาว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จทางการเรียนในระดับสูงของวัยรุ่นหรือไม่ โดยใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาสภาพแวดล้อมทางบ้าน ผลการเรียน รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งวัดเมื่อนักเรียนศึกษาในเกรด 8

แตกต่างและมีผลต่อการเรียนในระดับมัธยมและความคาดหวังของผู้ปกครองมีผลระยะยาวต่อผลการเรียนของเด็กวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าปัญหาครอบครัวก็เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดการศึกษาให้นักเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนไปถึงวัยรุ่น ต้องประสานความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการจัดการศึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

บทสรุป

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบทั้งการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถกลับสู่สภาวะปกติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งโดยมากเป็นนักเรียนที่ขาดโอกาสในการศึกษา เมื่อเทียบกับนักเรียนในเมือง บริบทส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา ขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร อาจมีปัญหาพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการเลี้ยงดู ปัญหายาเสพติด เรื่องเพศ หรือปัญหาเรื่องฐานะทางบ้าน รวมถึงทัศนคติต่อการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นของผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญและเข้าใจในระบบ ความสำคัญ แนวทาง วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน สร้างแนวทางการดำเนินชีวิตให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2547). *คู่มือครูที่ปรึกษาาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- จตุติกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาวรุ่ง มุกดาภิจ. (2554). *การพัฒนาาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขง อำเภอนาทม จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1, แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: เดอะบุ๊กส์.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547). *เรียนรู้บูรณาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อัจฉราภรณ์ ปรางโฑ. (2561). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Adler, A. (2011). *Social Interest: A Challenge to Mankind*. 2nd ed. Eastford: Martino FINE Books.
- Patrikakou, E. (2015). Relationships among parents, students, and teachers: The technology wild card. *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174(12 February 2015), 2253–2258.

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน The Administration of Student Care and Support System in Schools

ปิยะดา มณีกาญจน์^{1*} นเรศ ชันธะรี²
Piyada Maneekarn¹ Naret Khantharee²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Master of Education Program, Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

²Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: piyada.mG63@ubru.ac.th

(Received: 7 February 2021, Revised: 5 January 2023, Accepted: 5 January 2023)

บทคัดย่อ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ ซึ่งการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดีต้องมีการบริหารที่เป็นระบบโดยมีกระบวนการวิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และสามารถตรวจสอบได้ โดยนำการบริหารเชิงระบบมาใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนการ ดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การปรับปรุงพัฒนา ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลสำเร็จและเป็นไป อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาและนอก สถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันและบูรณาการทำงานเข้าสู่ระบบและ พัฒนาบุคลากร สนับสนุนปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งสร้างขวัญ และกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดและร่วมทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการสร้างเครือข่าย ผู้ปกครองและชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การบริหาร

ABSTRACT

There are 5 steps of the student care and support system: 1) knowing the students individually, 2) screening students, 3) promoting students, 4) prevention and problem solving, 5) referral. A good basic education requires a systematic management with a process, method. And tools that have quality standards and can be examined by applying systematic management to take care of helping students It consists of four operational steps: 1) planning, 2) operations, 3) audit and evaluation, and 4) improvement and development. Which works for the student care and support system to achieve success and to be sustainable, tactics are required to work together as a team of both educational and external personnel. Schools as well as related departments to drive and integrate work into the system and develop personnel to support factors contributing to the implementation, monitoring and evaluation and creating morale and encouragement to

the operator In order to create cooperation and unity Together, think and do together, and continue to seek ways to build a network of parents and communities.

Keywords: The Student Care and Support System, The Administration.

บทนำ

ในสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีปัจจัยหลายด้านที่ทำให้นักเรียน มีปัญหา ซึ่งตัวนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน และ สถานศึกษาต้องพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพ ตามศักยภาพโดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา (มธุริน แผลงจันทร์, 2554) รวมถึงการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้ง ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่ สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากนี้จะดำเนินการด้วยการส่งเสริมและ สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการ พัฒนา เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและ ความเจริญก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารแบบไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการ หลั่งไหลแลกเปลี่ยน ของวัฒนธรรมทั่วโลก ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีการรับรู้ ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการ เกิดปัญหาสังคมมีมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดในหมู่นักเรียนนักศึกษา ปัญหา พฤติกรรมวัยรุ่นที่นิยมความฟุ่มเฟือยและไม่เหมาะสม ปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ทั้งในด้านการมี เพศสัมพันธ์ในช่วงอายุที่เร็วขึ้น ปัญหาการพนัน ปัญหาการก่ออาชญากรรม ที่เกิดจากการควบคุมตัวเอง ไม่ได้จากฤทธิ์ของยาเสพติด ล้วนกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสงบสุขของสังคม ดังนั้น ภาพ ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจาก ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่าง ไกล่ล้น ด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคมต่อไป (เพ็ญศรี นิตยา, 2551)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงาน ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมี หลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในดำเนินงาน และบุคลากรทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครู ทุกคน มีส่วนร่วมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและ รอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง ในความเชื่อที่ว่าทุกคนต้องการความรัก การให้อภัย การให้ออกมาเป็นคนดี มี ปัญญา และมีความสุข ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและ วิธีการที่แตกต่าง และความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง โรงเรียนทุกแห่งต้องจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริม ศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจน

การป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้สารสนเทศ และความรู้ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศ เพื่อพัฒนา ส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อผู้เรียนในทุกกระดับ และทุกประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

การบริหาร

การบริหาร คือ กระบวนการที่นำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ดังนี้

Freeman (1992) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กรและการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

Bartol & Martin (1997) ได้ให้ความหมายการบริหารว่าเป็น กระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดย การวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำ และการควบคุม

อุตรรัชย์ คำลุน (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะ การแสดงศักยภาพของผู้นำองค์กรในการประสานความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัทมพร วงศ์เณร (2555) สรุปไว้ว่าการบริหาร หมายถึงกระบวนการนำทรัพยากร การบริหาร มาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ตามขั้นตอนการบริหารคือการวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

สมหมาย เจริญภูมิ (2555) สรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานที่ผู้บริหารจะต้องยึดเป็นแม่บทในการดำเนินงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) การบริหารหมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การนำ และการควบคุมบุคคลและทรัพยากรทางการบริหาร ดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และขยายความทรัพยากร ขององค์การว่า หมายถึงสินทรัพย์ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ สิทธิบัตร เงินทุน และลูกค้าที่จงรักภักดี

นัยนา ตรงบรรทัด (2557) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ การจัดการ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการดำเนินการโดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป นำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ การจัดการ มาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอนการบริหาร คือการวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการควบคุม

การบริหารเชิงระบบ

การบริหารเชิงระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนการ ดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด จะต้องกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอน มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และมีการบันทึกข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ ประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพมาตรฐาน และตัวชี้วัดของระบบย่อยอันจะส่งผลคุณภาพรวมระบบ

2. การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกคน โดยใช้กระบวนการ วิธีการต่างๆ และการบันทึกผลบุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบย่อยต่างๆ จะปฏิบัติและบันทึกผลอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน

3. การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นการประเมินเอง ร่วมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายใน ระหว่างบุคคลหรือระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

4. การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางาน ซึ่ง อาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้นจนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นักเรียนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้ นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2546) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือ หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

ประธาน จินตนากุล (2555) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการของครูที่ปรึกษาในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน

จตุติกรณ์ นิสสัย (2558) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีองค์ประกอบ มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อการดำเนินงานพัฒนาและการแก้ไขปัญหานักเรียน

ดาวรุ่ง มุกดาภิจ (2554) ได้สรุปความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือประกอบการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลภายในและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยดำเนินงานตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข การส่งต่ออย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มี พัฒนาการและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

มธุริน แผลงจันทิก (2554) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ว่า กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข การส่งต่ออย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มี พัฒนาการและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้น และครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็น สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่าปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อเกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และ

ภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงาม เป็นบุคคลที่คุณค่าของสังคมต่อไป

ดังนั้น การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามความมุ่งหวังของตนเอง หากการบริหารงานดำเนินการได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจส่งผลกระทบต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือ ส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการและขั้นตอนดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

เนื่องจากความแตกต่าง ของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรม หลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ใช้การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูที่ปรึกษาควรรู้จักนักเรียนเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัยและพฤติกรรมทางเพศ

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียน 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ
2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนให้การป้องกันและแก้ไข
3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

3. การส่งเสริมนักเรียน

การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียน กลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

วิธีการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่ให้ นักเรียนกลายเป็นปัญหาของสังคม โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคน

เท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มที่เสี่ยง หรือมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่ ไม่ปล่อยหรือละเลยนักเรียน จนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ปัญหาของสังคมจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่ามากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งที่ของการ ช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

5. การส่งต่อ

ปัญหาของนักเรียนอาจมีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว หากปล่อยให้มึบตบตาหน้าทีของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น เพราะการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุ นั้น ๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการที่ช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล

บทสรุป

การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้น สถานศึกษาต้องมีกระบวนการในการบริหารงานที่เป็นระบบ โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนแรก การวางแผน ขั้นตอนที่สอง การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและประเมินผล และขั้นตอนที่สี่ การปรับปรุงพัฒนา เมื่อมีการบริหารงานที่เป็นขั้นตอน จะช่วยให้การทำงานของผูปฏิบัติมีความงายคล่องตัว เป็นระบบ และมีระเบียบมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อนักเรียนที่มารับบริการ คือ ช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และ สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนอย่างทั่วถึง นักเรียนได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และ ความสามารถพิเศษ ได้รู้จักตนเองสามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้ อย่างเป็นสุข และมีทักษะในชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครูและผู้ปกครอง

ดังนั้น การที่จะดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ หรือได้ผลที่ดีขึ้น ขึ้นอยู่กับการบริหารงานที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสนใจ ใส่ใจ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบและเป็นประโยชน์กับนักเรียนอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 1-ประถมศึกษาปีที่ 6)*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชานุกูล.
- จตุติกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาวรุ่ง มุกดาภิจ. (2554). *การพัฒนาแบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขง อำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- นัยนา ตรงบรรทัด. (2557). *การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา ประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ประสาน จินตนากุล. (2555). *สภาพและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ปัทมพร วงศ์เณร. (2555). *พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เพ็ญศรี นิตยา. (2551). *สภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มธุริน แผลงจันทิก. (2554). *การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ชัยภูมิ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- สมหมาย เจริญภูมิ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- อุดรรัถย์ คำลุน. (2554). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (2004). *Management*. (2nd ed.). New York: McGraw - Hill. Dessler, G.
- Management, Principles and Practices for Tomorrow's Leaders*. (1997). New Jersey: Pearson Education.
- Freeman, R. E. (1992). *Management*. 5th ed.. New Jersey: Practice – Hall.

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่อการบริหารสถานศึกษา Performance Satisfaction on School Administration

จักรกฤษณ์ หาญชัย | Jakkrit Hanchai

โรงเรียนหนามแท่งพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

Namthang Pittayakhom Ratchamangkalphisek School,

Amnat Charoen - Ubon Ratchathani Secondary Education Service Area Office

Corresponding author e-mail: Chakkrit.hG63@ubru.ac.th

(Received: 8 February 2021, Revised: 5 January 2023, Accepted: 5 January 2023)

บทคัดย่อ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในองค์กรหรือหน่วยงานใดๆ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานซึ่งมี 10 ประการ คือ 1) ลักษณะการทำงานที่ทำ ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด 2) การนิเทศงาน มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ทำงานมีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ การนิเทศเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการขาดงานหรือลาออกจากงานได้ 3) ความมั่นคงในงาน ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงานได้ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา 4) เพื่อนร่วมงานและการดำเนินงานภายใน ได้แก่ ความพอใจต่อเพื่อนร่วมงาน ชื่อเสียงของสถาบัน 5) สภาพการทำงาน ได้แก่ แสง เสียง อากาศ ห้องอาหาร ห้องสุขา ชั่วโมงการทำงาน 6) ค่าจ้าง ได้แก่ ค่าตอบแทนหรือค่าแรงในการทำงาน เช่น เงินเดือน 7) ความก้าวหน้าในการทำงาน เช่น การได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น 8) ลักษณะทางสังคม ถ้างานใดมีผู้ปฏิบัติงานร่วมกันทำงานอย่างมีความสุขก็จะเกิดความพอใจในงานนั้น 9) การติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน 10) ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน เช่น เงินบำนาญตอบแทน สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย วันหยุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์และทฤษฎี 2 ปัจจัยของ เฮอร์เบิร์ก ที่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นไป อีกทั้งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ การวางแผนเพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จโดยใช้ทั้งความรู้ด้านทฤษฎีการบริหาร และหลักการบริหารตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล และการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน, การบริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

Performance satisfaction is an essential part of any job success. Whether it is an operation in any organization or unit. There are 10 components that lead to job satisfaction consisted of 1) Intrinsic aspect of the job such as knowledge, ability, aptitude 2) Job supervision plays an important role in making workers feel satisfied or dissatisfied. Supervision can lead to absenteeism or resignation from work. 3) Security, work stability and perform duties in full capacity and fairness from supervisors 4) Company and management such as satisfaction with colleagues, Institution's reputation 5) Working conditions such as light, sound, air, dining room, restroom, working hours 6) Wages such as compensation or wages in work such as salary 7) Advancement in work such as promotion to higher positions 8) Social aspect of the job if a job has a working person who works happily together, it will be satisfactory. 9) Communication, both internal and external agencies. 10) Benefits such as gratuity, benefits, meals, housing, holidays. Consistent with Maslow's theory of hierarchy of needs and Herzberg's two factor theory that is essential to achieve greater operational satisfaction. In addition, administrators must use both science and art in management. Planning in order to lead the organization to success using both knowledge of management theory. And management principles in accordance with the guidelines for the administration of educational institutions that are juristic persons and the administration of basic educational institutions according to the principles of good governance and society This will be an important part of driving sustainable success.

Keywords : Performance satisfaction , School administration

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาในปัจจุบันนี้เป็นไปตามแนวแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานแต่ละด้านดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป และการนำแนวการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาด้วยภาระงานของครูที่เพิ่มขึ้นจากหน้าที่หลักทางด้านการจัดการเรียนรู้ ครูยังมีบทบาทและหน้าที่ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอื่น ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร งานการเงินและพัสดุ งานบริหารทั่วไป รวมไปถึงการประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมของทางโรงเรียนทั้งการประกันคุณภาพทางการศึกษาภายในและภายนอก สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลโดยตรงทำให้ครูเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งจะทำให้ผลของการปฏิบัติงานจากการทำงานมีประสิทธิภาพที่ไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้บริหารจะต้องสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยใช้ทฤษฎีแนวคิด

ของการสร้างความพึงพอใจในการบริหารงานเพื่อตึงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ

ความพึงพอใจ

ตามทัศนะของนักวิชาการหลายๆท่านเกี่ยวกับความพึงพอใจได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้

เจนจิราพร รอนไพริน (2558) การจัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อ การปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ หรือส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องในงานหรือกิจกรรมนั้นๆ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การจะมีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์การรวมทั้งความสุขของผู้ทำงานด้วยนอกจากนี้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอีกด้วย

เชียงแพง พรวิไล (2556) การสร้างความพึงพอใจให้คนแสดงความสามารถออกมาทำให้มีประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น การที่คนมีความรักในงานอาชีพ สนใจในงานและอยากทำงานให้มีประสิทธิภาพ กับการที่คนไม่รักงาน ไม่สนใจงาน และไม่อยากทำงานให้ดีมีประสิทธิผลย่อมจะมีสาเหตุที่แตกต่างกันออกไปการทำให้คนเหล่านั้นรักงาน รักอาชีพ สนใจงาน และอยากทำงานด้วยความเต็มใจเต็มศักยภาพที่เขามีอยู่

พลสุข ธรรมสุนทร (2556) ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยที่ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยแรงจูงใจ เพราะแรงจูงใจเป็นการชักนำให้คนมุ่งทำงาน หน่วยงานใดมีปัจจัยเป็นเครื่องจูงใจมากย่อมเกิดความพึงพอใจสูง

ลัดดาวัลย์ ใจไว (2558) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการหรือบรรลุจุดหมายในระดับหนึ่งความรู้สึกจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดหมายนั้น หากความต้องการที่ผู้ปกครองที่ได้รับการตอบสนองในการจัดการศึกษา

สิริพร เมฆสุวรรณ (2558) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกของแต่ละบุคคลและมีผลต่อการปฏิบัติงาน ต่อปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นๆ จนสามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ

Morse (1955) ให้ความหมายว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ปฏิบัติงานให้น้อยลง โดยถ้าผู้ปฏิบัติงานมีความเครียดในการทำงานก็จะทำให้เกิดความไม่ไว้

Milton and James (1968) ได้ให้ความหมายว่า เป็นผลรวมของทัศนคติต่างๆ ที่แสดงออกต่องาน โดยทัศนคติมีความสัมพันธ์กับงานที่ปฏิบัติและเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เช่น ค่าจ้าง ความมั่นคง

สถานการณ์ทำงาน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับนับถือ ความยุติธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคม การได้รับความเอาใจใส่ สอดคล้องกับพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีพื้นฐานเกิดมาจากความต้องการของมนุษย์ที่ไม่ได้รับการตอบสนองจึงทำให้เกิดความเครียด ในขณะเดียวกัน การได้รับการตอบสนองความต้องการจะสามารถลดความเครียดได้ และจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดประสิทธิภาพในการทำงานได้ เป็นความรู้สึกภายในตัวของบุคคลของผู้ปฏิบัติงานที่มีผลโดยตรงกับผลที่เกิดกับงาน

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงดังนี้

สุรเชษฐ์ ผการัตน์สกุล (2552) เสนอองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานไว้ 9 องค์ประกอบคือ 1) โครงสร้างองค์การ หมายถึง สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การและแสดงถึงความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ของหน่วยงานในองค์การ 2) ลักษณะงาน หมายถึง งานที่ปฏิบัติอยู่เป็นงานที่ตรงกับความรูความสามารถหรือตรงกับตำแหน่งสายงานหรือไม่เป็นงานประจำปีหรือชั่วคราวมีปริมาณมากหรือน้อยเป็นงานที่น่าสนใจท้าทายง่ายหรือยาก 3) ความมีอิสระในการทำงาน หมายถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายนั้นมีการตรวจตราหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด มีการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีอิสระในการแก้ปัญหาหรือรับผิดชอบ 4) ความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ ในงานให้บรรลุผลสำเร็จ 5) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน หมายถึง โอกาสที่ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับการพิจารณาความดี ความชอบการเลื่อนเงินเดือนการเลื่อนตำแหน่งการศึกษาต่อการดูงานและฝึกอบรมรวมถึงความมั่นคงที่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย 6) เงินเดือนและสวัสดิการ หมายถึง เงินเดือนและผลประโยชน์ต่างๆ ที่ทางสำนักงานจัดหาไว้ให้เช่นค่าเบี้ยเลี้ยงที่พักอาศัยอาหารและค่ารักษาพยาบาล 7) การปกครองบังคับบัญชา หมายถึง การปกครองดูแลและกำกับให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้กำหนดการเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานการติดตามงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 8) สภาพการทำงาน หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการทำงานได้แก่เพื่อนร่วมงานอาคารสถานที่เครื่องมืออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน 9) สัมพันธภาพในการทำงาน หมายถึง การอยู่ร่วมกันการทำงานร่วมกัน พบปะสังสรรค์ปรึกษาหารือ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงานรวมทั้งสัมพันธภาพของพนักงานที่มีต่อผู้บริหารผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

อรอุมา คมสัน (2551) กล่าวว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพอใจในงานนั้นสามารถแยกได้เป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อมและปัจจัยเกี่ยวกับมนุษย์เองดังนี้ 1) ปัจจัยสิ่งแวดล้อม หมายถึง

สิ่งแวดล้อมตั้งแต่ที่แคบที่สุดหรือระดับจุลภาคซึ่งถือปัจจัยสิ่งแวดล้อมในองค์กรไปจนถึงสิ่งแวดล้อมที่กว้างที่สุดหรือระดับมหภาคซึ่งได้แก่สภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในขณะนั้นในจำนวนปัจจัยทั้ง 2 ประเภทนี้ปัจจัยที่ได้รับความสนใจมากที่สุดได้แก่ปัจจัยระดับจุลภาคหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมในองค์กร ซึ่งถือว่างานกับสภาพแวดล้อมและองค์กรกับสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระดับของความพอใจมากน้อยของคนทำงานโดยตรง 2) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวมนุษย์เอง ได้แก่ปัจจัยด้านประชากร เช่น อายุ เพศ การศึกษา ปัจจัยด้านบุคลิกภาพซึ่งถือค่านิยมความต้องการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและปัจจัยความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความชำนาญ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่าปัจจัยเหล่านี้มิได้กำหนดระดับความพึงพอใจหรือไม่พอใจเท่านั้น

Gillmore (1997) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานไว้ 10 ประการ คือ 1) ลักษณะการทำงานที่ทำได้ (Intrinsic aspect of the job) เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน กล่าวคือ หากผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานตามที่เขานัดก็จะเกิดความพอใจ 2) การนิเทศงาน (Supervision) มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ทำงานมีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ การนิเทศเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการขาดงานหรือลาออกจากงานได้ 3) ความมั่นคงในงาน (Security) ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงานได้ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา คนที่มีความรู้หรือขาดความรู้ย่อมเห็นความมั่นคงในงานมีความสำคัญสำหรับเขา มาก แต่คนที่มีความรู้สูงจะรู้สึกว่ามีค่ามากกว่าไม่มีความสำคัญมากนักและในคนที่อายุมากขึ้นจะต้องการความมั่นคงปลอดภัยสูงขึ้น 4) เพื่อนร่วมงานและการดำเนินงานภายใน (Company and management) ได้แก่ ความพอใจต่อเพื่อนร่วมงาน ชื่อเสียงของสถาบัน การดำเนินงานภายในสถาบัน ซึ่งพบว่า คนมีอายุมากมีความต้องการในเรื่องนี้สูงกว่าคนอายุน้อย 5) สภาพการทำงาน (Working condition) ได้แก่ แสง เสียง อากาศ ห้องอาหาร ห้องสุขา ชั่วโมงการทำงาน มีงานวิจัยหลายเรื่องแสดงว่าสภาพการทำงานมีความสำคัญสำหรับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย 6) ค่าจ้าง (Wages) ได้แก่ ค่าตอบแทนหรือค่าแรงในการทำงาน เช่น เงินเดือน 7) ความก้าวหน้าในการทำงาน (Advancement) เช่น การได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นการได้รับสิ่งตอบแทนจากความสามารถในการทำงาน 8) ลักษณะทางสังคม (Social aspect of the job) ถ้างานใดมีผู้ปฏิบัติงานร่วมกันทำงานอย่างมีความสุขก็จะเกิดความพอใจในงานนั้น 9) การติดต่อสื่อสาร (Communication) ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญมากสำหรับผู้ที่มีการศึกษา 10) ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน (Benefits) เช่น เงินบำเหน็จตอบแทน เมื่้อออกจากงานการบริการและการรักษาพยาบาล สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย วันหยุด เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประกอบไปด้วย ลักษณะการทำงานที่ทำได้ การนิเทศ ความมั่นคงในงาน เพื่อนร่วมงานและการดำเนินงานภายใน สภาพการทำงาน ค่าจ้าง ความก้าวหน้าในการทำงาน ลักษณะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในและ

ภายนอกหน่วยงาน ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีความสุขในการทำงานและส่งผลต่อประสิทธิผลของงานโดยตรง

ทฤษฎีความพึงพอใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจมีหลายแนวคิดทฤษฎีซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีที่สำคัญดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการ ของ Maslow (1970) ทฤษฎีความต้องการ เป็นทฤษฎีหนึ่งที่สนใจศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์ และได้เสนอทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นขึ้นมา โดยมีสาระสำคัญคือ มนุษย์จะมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ และความต้องการของคนจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ โดยมนุษย์จะเกิดความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นมา ซึ่งความต้องการของมนุษย์จะเป็นตัวผลักดันในมนุษย์กระทำในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการขึ้นมา Maslow ได้แยกลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (Physiological needs) หมายถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มนุษย์จะขาดไม่ได้ ได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นความต้องการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานจนเป็นที่พอใจแล้วมนุษย์จะมีความต้องการในลำดับสูงขึ้นอีก และจะเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์ต่อไป

ขั้นที่ 2 ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety needs) หมายถึง ความมั่นคงปลอดภัยทั้งร่างกายและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ รอบด้านปลอดภัยจากอุบัติเหตุ โจรผู้ร้าย ป้องกันให้ตนพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ หรือถูกแย่งชิงทรัพย์สินของตนหรือต้องการให้ตนมีความมั่นคงในการทำงาน มีหลักประกันต่าง ๆ ในการทำงานหรือประกอบอาชีพ การมีบำเหน็จบำนาญมีเงินชดเชยในการเลี้ยงชีพ

ขั้นที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social needs) หมายถึง การต้องการที่เป็นลักษณะนามธรรมมากขึ้น ได้แก่ ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมหรือเป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้นไปด้วย

ขั้นที่ 4 ความต้องการการยกย่องนับถือ ยอมรับ (Esteem needs) หมายถึง ความต้องการที่จะมีเกียรติยศ ชื่อเสียง ได้รับการเคารพยกย่องในสังคม ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความรู้ความสามารถ ความต้องการเช่นนี้มีความเข้มข้นสูงกว่าความต้องการทางสังคม

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสมหวังของตัวเอง (Self-actualization needs) หมายถึง ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสมหวังในชีวิตที่อยากทำ อยากเป็นสิ่งที่ตนหวังไว้ ฝันไว้

ได้ทำสิ่งที่ตนเองต้องการและมีความสุขกับสิ่งนั้น ถือว่าเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ มนุษย์จะเกิดความต้องการถึงขั้นนี้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองในลำดับต้น ๆ มา

2. ทฤษฎีการจูงใจในการปฏิบัติงานของ Herzberg et al. (1993) เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการบริหาร ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของมนุษย์ และได้สรุปออกมาเป็นแนวคิดตามทฤษฎีสองปัจจัย (Two factors theory) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ดังนี้ 1. ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivator factors) เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน มีอยู่ 5 ประการ คือ 1) ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นประสบผลสำเร็จอย่างดี สามารถแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับงาน และรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น 2) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลในหน่วยงานหรือบุคคลอื่นๆ ที่มาขอคำปรึกษา ซึ่งอาจแสดงออกในรูปการยกย่องชมเชย การให้กำลังใจ การแสดงความยินดีการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (Work itself) หมายถึง งานนั้นน่าสนใจ ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำทนายให้ลงมือทำหรือเป็นงานที่มีลักษณะทำตั้งแต่ต้นจนจบโดยลำพัง 4) ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การได้รับมอบหมายให้ดูแลงานใหม่ๆ และมีอำนาจอย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด 5) ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง การได้รับเลื่อนขั้น การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น มีโอกาสได้ศึกษาต่อเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ได้รับการฝึกอบรมดูงาน 2. ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและเป็นปัจจัยที่จะสามารถป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ 1) นโยบายและการบริหาร (Company policy and administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ 2) ความมั่นคงในงาน (Job security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน 3) สภาพการทำงาน (Working condition) หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ 4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal relation, Subordinate, Peers) หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี 5) เงินเดือน (Salary) หมายถึง สิ่งตอบแทนการปฏิบัติงานในรูปเงินรวมถึงการเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้น เป็นที่พอใจของบุคคลที่ทำงาน

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจนั้นทำให้ผู้บริหารทราบถึงความต้องการพื้นฐานของผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถสร้างความพึงพอใจในการทำงานเพื่อดึงเอาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานมาใช้ในการพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าอย่างมั่นคง

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องมีทั้งความรู้ในด้านการบริหารและศิลปะในการบริหารงานในการใช้ความสามารถของบุคลากรในองค์กรที่จะนำองค์กรนั้นไปสู่ความสำเร็จอย่างเต็มประสิทธิภาพ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

ภัทรกร มิ่งขวัญ (2559) การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม ซึ่งผู้บริหารต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

ลัดดาวัลย์ ใจไว (2558) ได้ให้ความหมายว่าการบริหารสถานศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและจัดการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลป์

Campbell (1971) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริง

Good (1973) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ การควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหาร ธุรกิจสถานศึกษาและการเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

Hoy and Miskel (2001) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การตัดสินใจ องค์กรแรงจูงใจ ภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จโดยใช้กระบวนการวางแผน การควบคุม โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน

กระบวนการบริหาร

กระบวนการในการบริหารนั้นเป็นแนวทางให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กร กระบวนการบริหารมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารไว้ดังนี้

Fayol (1961 อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2540) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารหรือการจัดการประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ 5 ประการ คือ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อ

การดำเนินงาน และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต 2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้ 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้สำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา 4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน 5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

Gulick & Lydall (1973 อ้างถึงใน พิมลจรรย์ นามวัฒน์, 2544) เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหารซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ 7 ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงานการรายงานและการงบประมาณหรือ เรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB” ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) ทั้งนี้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณารวมไปกับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ (Management) ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรมกอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน (Organization) เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) หรือบ้างก็เรียกเป็นหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยแนะนำหรือที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงานอนุกร (Auxiliary) เป็นต้น S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการจัดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job) หรือ Put the Right Man on the Right Job ก็รวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยความสะดวกรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศ งานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Humanrelations) และการจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยความสะดวกในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการบริหารงานและขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานมากเหตุเพราะการที่จะอำนวยความสะดวกให้ภารกิจดำเนิน

ไปด้วยดีได้จำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและมีการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจ Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานความร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหารเพราะเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกระดับของงานความร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดรวมถึงการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) อยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชาและหรือผู้ร่วมงาน ฯลฯ ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่จะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณและแผนงานเป็นเครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไป มักมีวงจรที่คล้ายคลึงกัน อย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (Budget Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ (Executive Preparation and Submission) 2) การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation Authority) 3) การดำเนินการ (Execution) 4) การตรวจสอบ (Audit)

Koontz and Odonnell (2001) เป็นนักวิชาการบริหารปัจจุบันให้ความเห็นว่างานในหน้าที่ของผู้บริหาร (Managerial Functions) ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การ และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นแผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัดองค์การที่ดีซึ่งประกอบด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การจัดองค์การจึงหมายถึง การนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการ 3) การจูงใจ (Motivating) คือ การจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้หมายถึง การอำนวย (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำในการดำเนินการ (Leading) 4) การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารนั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดการองค์การ การจูงใจ การประสานงาน การควบคุม เพื่อที่จะนำกระบวนการนี้มาใช้ในการตั้ง

ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อที่นำพองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์และความสำเร็จที่ตั้งไว้

แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานในสถานศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานแต่ละด้านดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 32)

การบริหารงานวิชาการ ให้มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12) การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงานงบประมาณ ให้มีขอบข่ายการบริหารงานงบประมาณดังต่อไปนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

การบริหารงานบุคคล ให้มีขอบข่ายการบริหารงานบุคคล ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย 5) การออกจากราชการ

การบริหารงานทั่วไป ให้มีขอบข่ายการบริหารดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินงานธุรการ 2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) งานเทคโนโลยีและสารสนเทศ 7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป 8) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 10) การรับนักเรียน 11) การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 13) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน 14) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 15) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล

ชุมชนองค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 16) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่ การศึกษาและหน่วยงานอื่น 17) งานจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน 18) งานบริการสาธารณะ 19) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปได้ว่า การบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 งาน ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

การบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากจะดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิรูปการศึกษาแล้วยังต้องยึดหลักการดำเนินการตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (พาทิพย์ ชมคำ, 2552)

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายถูกต้อง เป็นธรรม การกำหนดกฎกติกา และการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึง สิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร ทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติหรือ อื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยการรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่าง คุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นตามหลักนิติธรรม บริหารด้วยความยุติธรรม มีความโปร่งใส ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และมีความคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้ทุกคนในองค์กรมีความพึงพอใจในการทำงานและสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับพุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เจนจิราพร รอนไพริน. (2558). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทยจำกัด (มหาชน) สาขาอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เชียงแพง พรวิไลย. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดแผนกศึกษาและกีฬาประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พาทิพย์ ชมคำ. (2552). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์*. การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัล.
- พูลสุข ธรรมสุนทร. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เครือข่ายตากสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ภัทรกร มิ่งขวัญ. (2559). *การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ลัดดาวลัย ใจไว. (2558). *ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. ชลบุรี: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริพร เมฆสุวรรณ. (2558). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนปทุมคงคา* สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรเชษฐ์ ผการ์ตน์สกุล. (2552). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) ภาคนครหลวง 2*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อรอุมา คมสัน. (2551). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารนครหลวงไทยจำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997). *Management*. (2nd ed.). New York: McGraw – Hill.
- Campbell and et al. (1971). *Education Administration*. New York: University of Michigan.
- Fayol, Henri. (1961). *General and Industrial Management*. London: Sir Isaac Pitman & Sons.
- Gillmor, C. M. (1997). The graduate efficiency index: Validity and use accountability and research measure. *Research in higher education*, 2(18), 600-3.
- Good., C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : MC Graw-Hill. Publishers.
- Gulick, L., & Lydall, U. (1973). *Paper on the Sciences of Administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1993). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Education and Administration Theory, Research , and Practice*. 6th ed. New York: McGraw Hill.
- Koontz, H and Odonnell, C. (2001). *Essentials of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.

Milton, C. R. (1981). *Human behavior in organization*. Englewood Cliffs, N. J. Prentice-Hall.

Morse, Nancy C. (1955). *Satisfaction in the White Collar Job*. Michigan: University of Michigan Press.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน Parent Participation of Student Care and Support System

ศุภวรรณ ศุภสร¹ นเรศ ชันธะวี²

Supawan Supasorn¹ Naret Khantharee²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Master of Education Program, Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

²Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding author e-mail: supawan.sg63@ubru.ac.th

(Received: 12 February 2021, Revised: 2 January 2023, Accepted: 2 January 2023)

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน และรับประโยชน์ร่วมกัน เพื่อหาวิธีการในการส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหาของผู้เรียนร่วมกัน ผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ทางโรงเรียนกำหนดมาตรการไว้ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการสนับสนุนจากทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Participation of the parents in the student care and support system creates a functional network between the parents and schools. Because of the network, making a decision is more functional. According to the network, it's created to be a tool to promote students' problems solving and student development in many ways. So the network systematically do their burdens following the school's measures. There are 5 steps to complete the process; Knowing each student individually, screening for students' problems, supporting, prevention and problems resolving and referral. Aforementioned explanation, the network will go as a plan if it gain parents and schools agreement. So the students have desirable qualities and live happily in society.

Keywords : The student care and support system, Parent participation

บทนำ

ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ชุมชน และครอบครัวอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของผู้คน ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินงานในระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น หน้าที่การงานของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มี อาชีพรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้นักเรียนขาดความรักความอบอุ่น ไม่ได้รับการอบรมจาก ผู้ปกครองเท่าที่ควร ทำให้ปัญหาด้านการเรียน และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการมีทักษะชีวิต ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกเหนือจากบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองก็เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการมีส่วนร่วมส่งเสริม และแก้ไขปัญหา นักเรียน จึงมีการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ของโรงเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน ชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอก โรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีส่วนร่วมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี ภูมิคุ้มกันจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดา รงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง ใน ความเชื่อที่ว่าทุกคนต้องการความรัก การให้อภัย การให้ออกมาเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ทุก คนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่าง และ ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโรงเรียนทุกแห่งต้องจัดให้มี ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดมาตรการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรม ส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความ เข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความ ปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของ นักเรียน เช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้สารสนเทศ และความรู้ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการจัดทำระบบข้อมูล ข่าวสารสนเทศ เพื่อพัฒนา ส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อผู้เรียนในทุกระดับและทุกประเภท การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองช่วยให้การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมี ประสิทธิภาพ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

การมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

McGregor, Douglas (1960) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยสภาวะเงื่อนไขที่เหมาะสมที่บุคคลใช้สำหรับให้บุคคลมีโอกาสเข้าไปมีอิทธิพล (Influence) ในการตัดสินใจในสิ่งที่เป็นผลกระทบต่อนอง โดยระดับของการมีอิทธิพลมีมากและน้อยต่างกันออกไป บุคคลจะมีเสรีภาพในการเลือกกระทำในสิ่งที่บุคคลนั้นๆ รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในกระบวนการตัดสินใจ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของอิทธิพล (Influence) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร (Information sharing)

Likert, R. (1967) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วมว่า ในการพัฒนาองค์กรทุกองค์กรสมาชิกในองค์กรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ดังนั้น ระดับความต้องการในการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและไม่มีใครที่จะรู้เรื่องทุกเรื่องหรือตัดสินใจแก้ปัญหาทุกปัญหาเพียงลำพังได้ จำเป็นจะต้องหาผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการแก้ปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการ

ณัฐธัญญา ใจสุทธิ (2559) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลเข้ามามีโอกาสตัดสินใจในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ให้เกิดการยอมรับตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการอย่างเป็นอิสระและมีเสรีภาพเพื่อช่วยแก้ปัญหา เพิ่มผลผลิต และเปลี่ยนแปลง ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรหรือบุคคล

สมบัติ นามบุรี (2562) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือ โครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือตัดสินใจร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย โดยมีวิธีการและกระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นักเรียนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้ นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2546) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าวและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือ หมายรวมถึง การส่งเสริมการป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

ดาวรุ่ง มุกตาคิจ (2554) ได้สรุปความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือประกอบการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลภายในและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยดำเนินงานตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การปรับปรุงแก้ไข และการส่งต่อ

มธุริน แผลงจันทิก (2554) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข การส่งต่ออย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือโดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มี พัฒนาการและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ประสาน จินตนากุล (2555) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการของครูที่ปรึกษาในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน

จุดิศกรณั นิสสัย (2558) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีองค์ประกอบ มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เพื่อการดำเนินงานพัฒนาและการแก้ไขปัญหา นักเรียน

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ขอบข่ายของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพของครู กับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองได้ มีวิธีการการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มี เครื่องมือที่ชัดเจน มีคุณภาพมาตรฐานและมีร่องรอยหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยมีครูที่ ปรึกษาเป็นหลักในการดำเนินงาน มี 5 ขั้นตอน ดังปรากฏในภาพที่ 1

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนแต่ละ คนแสดงพฤติกรรมที่หลากหลายทั้งด้านบวกและด้านลบ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนเป็น รายบุคคลทางด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ที่ช่วยให้ ครูที่ปรึกษาเข้าใจและสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อคัดกรองผู้เรียนต่อไป

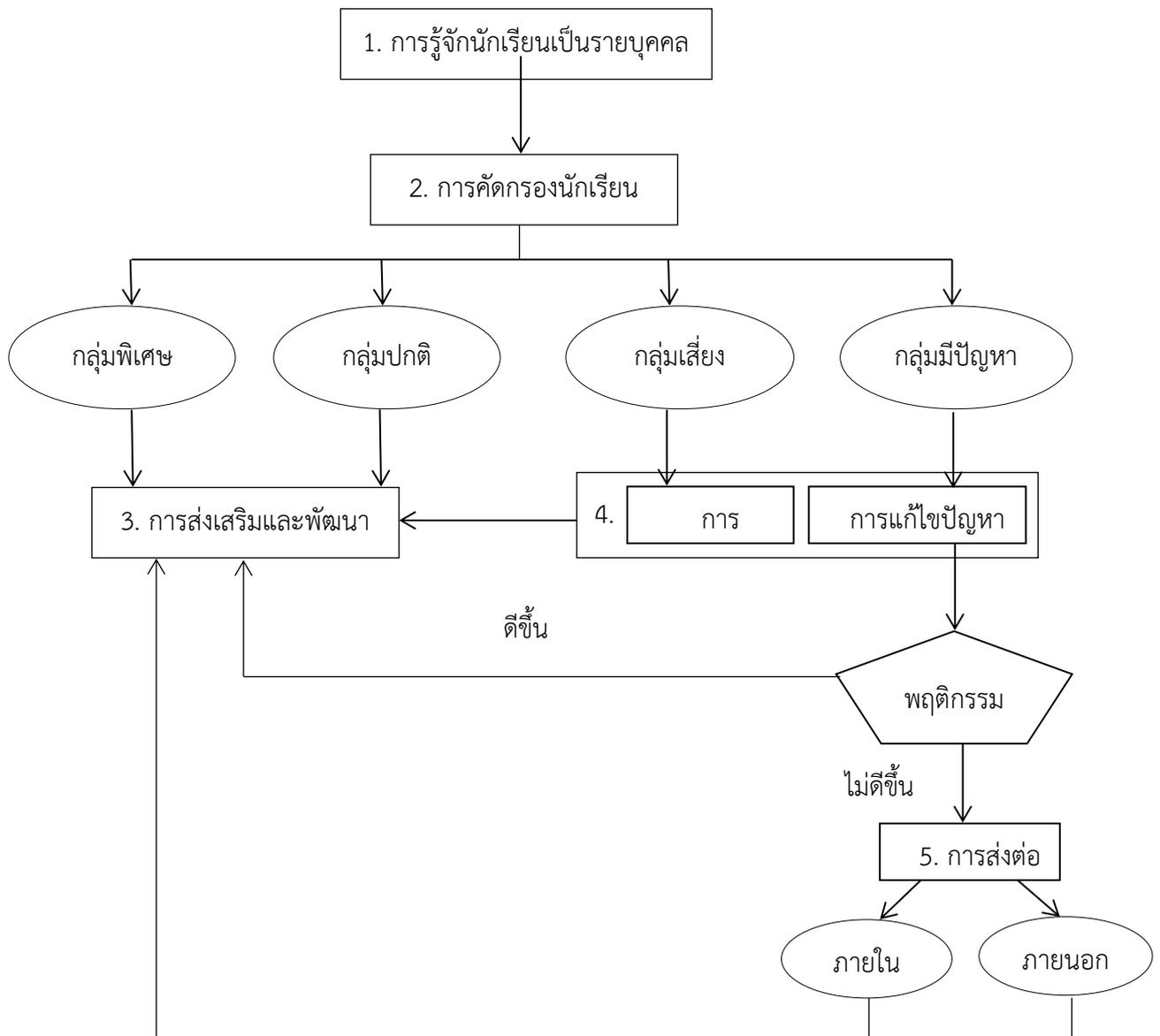
2. คัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลนักเรียนที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำผลที่ได้มาจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรอง ของโรงเรียนแล้ว อยู่ใน เกณฑ์ของกลุ่มปกติซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน ซึ่งโรงเรียน ต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัด กรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียน ต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

2.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่ง ความสามารถอันโดดเด่น ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุใน ระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพ ความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

ภาพที่ 1 : หลักในการดำเนินงาน 5 ขั้นตอนของครูที่ปรึกษา

การจัดกลุ่มนักเรียนจึงมีประโยชน์อย่างมากต่อครูที่ปรึกษา ในการหาวิธีช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องและตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะบางปัญหาจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

3. การพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา หรือกลุ่มพิเศษให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มพิเศษกลายเป็น

นักเรียนกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาควรให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่เป็นพิเศษสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา มีวิธีการดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน เพื่อช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

5. ส่งต่อ การส่งต่อนักเรียนจะใช้ในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหาลำพังได้โดยตรงหรือช่วยเหลือแล้ว แต่พฤติกรรมของผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จึงมีการส่งต่อนักเรียนให้กับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาลำพังนั้น โดยการส่งต่อมี 2 แบบ ดังนี้

5.1 การส่งต่อภายใน คือ การที่ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนต่อให้กับครูภายในโรงเรียนที่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น การส่งต่อไปยังครูแนะแนว ครูพยาบาล หรือครูฝ่ายปกครอง เป็นต้น

5.2 การส่งต่อภายนอก คือ การที่ครูที่ปรึกษาหรือครูฝ่ายปกครองส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโรงเรียน ในกรณีที่เห็นว่าปัญหายากเกินกว่าที่โรงเรียนจะช่วยเหลือได้ เช่น การส่งต่อนักเรียนไปพบจิตแพทย์ เป็นต้น

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่โรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง และสำคัญที่สุดคือ ตัวนักเรียนเอง ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษารวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนั้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือตัดสินใจร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย โดยมีวิธีการและกระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ส่วนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ตามลำดับ มีการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด การที่โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองก็จะทำให้ง่ายต่อการพัฒนา ส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ความสามารถ จริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนให้มีทักษะด้านการดำรงชีวิต และสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือวิทยากร ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่3 – ช่วงชั้น ที่4 (ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่1 – 6)*. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จตุกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐธิญา ใจสุทธิ. (2559). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านตรอกนอง (ประทีปวาริราษฎร์วิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาวรุ่ง มุกดาภิจ. (2554). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขง อำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.
- ประसान จินตนากุล. (2555). *สภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- มธุริน แผลงจันทิก. (2554). *การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์*. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- Likert, R. (1976). *New Patterns of Management*. New York: McGraw – Hill.
- McGregor, Douglas. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw–Hill Book Company, Inc.